

הלכות ציצית פרק א' (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום של שיעור על הלכות ציצית – רמב"ם, ספר אהבה

הקדמה: ציצית בספר אהבה – איזו מצוה היא ציצית?

הרמב"ם מציב את הלכות ציצית בספר אהבה, יחד עם קריאת שמע, תפילה, תפילין, מזוזה, ספר תורה – מצוות שהן תדירות (מתרחשות תמיד).

פשוט: ציצית שייכת לקטגוריה של מצוות שיהודי עושה בסדר, כל יום.

חידושים והסברות:

1. איזו מצוה היא ציצית – "קטגוריה שלישית": ציצית אינה פשוטה כמו קריאת שמע (שחייבים פעמיים ביום), ואינה כמו שילוח הקן (שהיא רק במקרה). ציצית היא "קטגוריה שלישית" – חייבים רק אם יש בגד בעל ארבע כנפות, אבל זה לא הופך אותה למצוה מצבית בלבד, כי בימי התורה בגד בעל ארבע כנפות היה הלבוש הרגיל. כוונת התורה היא שאדם רגיל ילך כל יום עם ציצית.

2. ציצית אינה רק "הכשר" כמו שחיטה: שחיטה היא דרך שבה מותר לאכול בשר (הכשר), אבל ציצית אינה רק "דרך שבה מותר ללבוש ארבע כנפות". התורה אומרת "וראיתם אותו וזכרתם" – יש כאן תכלית, מצוה בפני עצמה, לא רק תנאי ללבישת בגד. ציצית היא מצוה עשה (לא רק קיומית, לא רק הכשר), אלא החיוב נכנס דרך זה שיש בגד. אם אין בגד פטור, אבל זה המצב הרגיל.

3. מושג הרמב"ם של "מצוות הכרחיות": בסוף ספר המצוות מביא הרמב"ם רשימה של שישים מצוות שהוא קורא "מצוות הכרחיות" – "מצוות המתחייבות בהכרח בכל זמן ובכל מקום בכל איש מישראל, כגון ציצית ותפילין ושמיירת שבת". הרמב"ם מגדיר זאת: מצוות שמחייבות אדם רגיל – "שעומד בביתו במדינה, ואינו חולה מדום", הוא עוסק במסחר, יש לו ילדים. "הכרחיות" לא בהכרח אומר שהוא עבריין אם לא עושה, אלא שבסדר החיים הרגיל מגיע לכך. ציצית עומדת ברשימה יחד עם כתיבת ספר תורה, לישא בתולה (קידושין), לקדש את השבת, לשמוע לדברי הנביא, וכו'. שבת פרנקל כותב את הרשימה המלאה.

4. דיגרסיה: הביאלער רבי (חלקת יהושע): כמשל להבדל בין מצוות תדירות למצוות מצביות: הביאלער רבי חיפש כל יום אחרי שחרית לקיים הפרשת חלה, כיסוי הדם, וכו' – "אוהב מצוה לא ישבע מצוה". זו מידת חסידות, לא חיוב – אדם שקיים יותר פעמים שילוח הקן אינו יהודי טוב יותר, רק היו לו יותר הזדמנויות.

5. מדוע ספר אהבה: לכן מתאימה ציצית לספר אהבה – היא מצוה של אהבת ה', "לזכור תמיד".

פרק א, הלכה א – מושג "ציצית" ואטימולוגיה

הרמב"ם: "מצוות עשה אחת, והיא לעשות ציצית על כנפי הכסות... ענף היוצא מכנף הבגד ממין הבגד יקרא ציצית."

פשוט: מצוות עשה אחת – לעשות ציצית על קצוות הבגד. המילה "ציצית" פירושה "ענף" (ענף/שיח) – קבוצת חוטים התלויים בקצה הבגד, מאותו מין כמו הבגד.

חידושים והסברות:

1. אטימולוגיה של "ציצית": הרמב"ם מביא שהמילה ציצית נובעת מ"ציצת הראש" – קבוצת שערות מהראש, כמו שכתוב (יחזקאל ח:ג) "ויקחני בציצת ראשי". אם ציצית פירושה קבוצת שערות, יכולה גם לפרש קבוצת חוטים. שניהם הם "ציצית" – לא שציצית דומה לציצת הראש, אלא ששניהם חולקים את אותה משמעות שורשית.

2. "ציצית" פירושה הלבן, לא התכלת: המילה "ציצית" פירושה בעצם הענף/הפרנזים של הבגד (הלבן), לא התכלת. ציצית היא כמו "ציצית ראשו" – פוני טייל, משהו שמתפתל החוצה. התכלת מונח על הציצית, אבל הוא עצמו אינו "ציצית".

3. דיגרסיה: ביטוי ר' נחמן על ציצית: מהפסוק "ויקחני בציצת ראשי" (שבו יחזקאל נלקח בשערות ראשו לראות את בית המקדש בנבואה) נובע ביטוי של ר' נחמן מברסלב שהוא הולך להוציא יהודים מגיהנום בפאות. זה סוד הציצית – כשם שציצית מוציאה את האדם מגיהנום, כך ציצית מוציאה את הבהמיות מהאדם. גם מוזכר קשר לציץ של כהן גדול, שתלוי גם בשערות הראש.

4. דיגרסיה: מדוע למצוות יש שמות "שטוחים"? שלוש מצוות חשובות – ציצית, תפילין, מזוזה – לכולן יש שמות "שטוחים", גשמיים: ציצית = שערות, תפילין = טוטפות (לא ברור), מזוזה = משקוף. לאף אחת אין "שם שיווקי" כמו "זכרון" או "עדות". "הזכרון בין עיניך" היה שם טוב יותר מ"תפילין", כי הוא אומר מה הוא עושה. זה בכוונה – נטייה יהודית להיות "ממעט בגובהות השם", להיות צנוע ולא מפורש, כמו שהזוהר אומר על צניעות. התורה ניתנה לאנשים אמיתיים ללא שיווק.

5. שיטת הרמב"ם בסדר ההדרשה: רוב המצוות בספר אהבה מתחילות בתיאור המציאות/מציאות של המצוה (מהי ציצית?), לא ב"מצוה עשה לעשות כך וכך". זה כמו להסביר תחילה מהי מכוונה, ואחר כך איך משתמשים בה. אולי כי ספר אהבה עוסק בדברים שעושים כל הזמן, צריך תחילה להבין מה זה.

פרק א, הלכה א (המשך) – חוטי לבן

הרמב"ם: "וזה יקרא לבן... ואין לחוטי הענף מנין מן התורה."

פשוט: בלשון חכמים החוטים נקראים "לבן". "לבן" לא אומר שצריך לצבוע לבן, אלא להיפך – נקרא "לבן" כי אין מצוות צביעה ספציפית. לבן הוא הרקע הבסיסי – כשם שדף ריק נקרא "דף לבן", כך חוט שאינו צבוע נקרא "לבן". זה פשוט אומר "לא תכלת".

חידוש: התורה לא אומרת כמה חוטים צריך להיות לענף. מאוחר יותר יאמר הרמב"ם כמה נוהגים, אבל מדאורייתא אין שיעור.

פרק א, הלכה א (המשך) – חוט תכלת

הרמב"ם: "ולוקחין חוט צמר... צבוע כעין הרקיע, וכורכו על הכנף... חוט זה שצבעו כעין הרקיע הוא הנקרא תכלת."

פשוט: לוקחים חוט של צמר (ספציפית צמר, לא כמו לבן שיכול להיות מאותו מין כמו הבגד), צובעים אותו "כעין הרקיע" (צבע כחול כמו השמים), וכורכים אותו על הכנף, סביב החוטים הלבנים.

חידושים:

הרמב"ם: "אע"פ שאין אחד מעכב את חברו... הרי היא מצות עשה אחת, ולובש טלית שיש בה לבן או תכלת או שניהם כאחד הרי קיים מצות עשה אחת."

פשט: מי שלובש טלית עם לבן או תכלת או שניהם – קיים מצות עשה אחת.

הלכה יא – ארבע ציציות מעכבות זו את זו
הרמב"ם: ארבע ציציות מעכבות זו את זו.

פשט: בגד החייב בציצית עם ארבע קצוות, חייב בכל ארבע הציציות; אי אפשר לקיים המצוה רק בשלוש.

חידוש: זה מובא כהמשך לדין הקודם – שם החידוש שתכלת ולבן אינם מעכבים זה את זה (כי הם מצוה אחת עם שני ציוויים), אבל בארבע ציציות על ארבע קרנות – שם כן מעכב.

הלכה יב – כיצד עושין ציצית: מקום ההנחה, חוטיה, ושיעורים

הרמב"ם: מתחיל מסביב של טלית שהוא סוף האריג, ומרחיק ממנו לא יותר משלש אצבעות למעלה ולא פחות מקשר גודל. ומכניס שם ארבעה חוטים, כופלן, נמצאו שמונה חוטיה תלויין מן הקרן. ואורך החוטיה השמונה לא יפחות מארבע אצבעות.

פשט: מכניסים את החוטים בחור בקצה הבגד, שלוש אצבעות מהקצה (לא יותר, ולא פחות מקשר גודל). מכניסים ארבעה חוטים, מקפלים אותם, יוצאים שמונה חוטים התלויים. האורך המינימלי הוא ארבע אצבעות (גודל), אבל ארוך יותר מותר.

חידושים:

1. **קשר גודל:** "קשר גודל" פירושו פרק (מפרק) האגודל, כמו "קשרי אצבעות" – לא חבל כרוך סביב האגודל.

2. **מנין חוטים:** מנין החוטים (ארבעה, שנעשים שמונה) אינו מן התורה – הרמב"ם כותב כאן באופן מעשי איך יהודים עושים.

3. **חור בבגד:** הרמב"ם אומר "מכניס שם" אבל לא מסביר במפורש שעושים חור. בגדים עתיקים היו ארוגים רופפים יותר, כך שיכלו לדחוף את החוטים דרכם.

הלכה יב (המשך) – חוט תכלת: שיטת הרמב"ם vs רב"ד

הרמב"ם: ויהיה אחד מן שמונת החוטיה חוט תכלת והשבעה לבן.

פשט: אחד משמונת החוטים (אחרי הקיפול) יהיה תכלת, ושבעה יהיו לבן.

חידושים:

1. **חצי חוט תכלת:** לפי הרמב"ם יוצא שצובעים רק חצי חוט תכלת. כי מכניסים ארבעה חוטים ומקפלים אותם, יוצאים שמונה. אם רק אחד מהשמונה הוא תכלת, פירוש הדבר שצבעו רק חצי חוט – צד אחד של החוט המקופל הוא תכלת, הצד השני לבן. הרמב"ם עצמו נשאל על כך ואישר שהוא מתכוון שצובעים חצי חוט.

2. **השגת הרב"ד:** הרב"ד אומר "אמר אברהם, טעות הוא זה" – זו טעות. לפי הרב"ד צריך שנים של תכלת וששה לבנים – שניים מהשמונה יהיו תכלת (חוט שלם, לא חצי). יש טענות שונות איך מפרשים את הגמרא בזה.

הלכה יג – סדר הכריכות והחוליות

הרמב"ם: לוקחים אחד מחוטי הלבן ועושים כריכה אחת סביב החוטים האחרים בצד הבגד. אחר כך לוקחים את חוט התכלת וכורך בו שתי כריכות בצד כריכה של לבן וקושר. שלוש הכריכות יחד (1 לבן + 2

1. תכלת אינו שם של צבע, אלא שם של חוט: הרמב"ם אומר "חוט זה... הוא הנקרא תכלת" – תכלת הוא שם החוט הצבוע, לא הצבע עצמו. בדיוק כמו "לבן" בהקשר של ציצית לא פירושו הצבע לבן אלא החוט, כך "תכלת" פירושו החוט. כשהחוט מדברים על "לבן ותכלת" הם מדברים על שני סוגי חוטים. גם בתורה בכלל, כשכתוב "תכלת", הכוונה לצמר הצבוע בתכלת (לא רק צבע), לכן לא כתוב "מילת תכלת".

2. **שיעור כריכות מדאורייתא:** "ומנין הכריכות שכורך חוט זה – שבע מן התורה" – כמה פעמים כורכים את חוט התכלת הוא שבע פעמים, וזה מדאורייתא.

פרק א, הלכה א (המשך) – לבן ותכלת: שני חלקים, מצוה אחת
הרמב"ם: "נמצאת אומר חוט לבן וחוט תכלת... הרי זו מצוה אחת שיש בה שתי צביעות."

פשט: אף שיש שני סוגי חוטים (לבן ותכלת), זו מצוה אחת עם שני צבעים, לא שתי מצוות נפרדות.

חידושים:

1. **שני ציוויים במצוה אחת:** מצות ציצית יש לה שני חלקים – "אחד שהוא שנים". ראשית: "שיעשו על הכנף ענף יוצא ממנו" – לעשות ענף מהכנף של הבגד. שנית: על הענף לכרוך פתיל תכלת. שני פסוקים: "ועשו להם ציצית" – עצם מצות ציצית; "ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת" – מצוה חדשה על הציצית. הלבן הוא הענף – הפרנזים שבולטים מהבגד עצמו בקצוות. זה לא חוט נפרד שמוסיפים, אלא סחורת הבגד עצמו שמושכים החוצה. התכלת נכרך אחר כך על הענף.

2. **מקור מספר המצוות מדוע זו מצוה אחת:** שני החלקים (לבן ותכלת) יש להם אותה תכלית – "למען תזכרו ועשיתם". אבל הרמב"ם הולך רחוק יותר: לא מספיק שהתכלית זהה (כי לתפילין יש גם תכלית של זכירה, והיא בכל זאת מצוה נפרדת). המפתח הוא שגם מעשה המצוה זהה – שניהם אותו סוג מעשה (משהו על הבגד). כשזה אותו מעשה מצוה וגם אותה תכלית, אפילו עם שני צבעים, זו מצוה אחת.

3. **נפקא מינה של "מצוה אחת":** (א) לענין מנין המצוות – נחשבת כמצוה אחת, לא שתיים; (ב) אולי לענין ברכות – רק ברכה אחת; (ג) אולי לענין עשה דוחה לא תעשה – האם שני עושים יותר מאחד. המסקנה היא שיעקר כוונת הרמב"ם היא לענין מנין המצוות, כפי שמביא בספר המצוות.

פרק א, הלכה א (המשך) – תכלת אינו מעכב את הלבן

הרמב"ם: "תכלת אינו מעכב את הלבן, והלבן אינו מעכב את התכלת."

פשט: הם אינם מעכבים זה את זה. אם אין תכלת, הולכים עם לבן לבד. אם היו שניהם והלבן נקרע (נפסק עד הכנף), התכלת נשאר כשר.

חידושים:

1. **תכלת לבד – רק בדיעבד:** אי אפשר לכתחילה לעשות תכלת לבד בלי לבן, כי תכלת נכרך על הלבן – הוא צריך משהו לתלות עליו. אבל אם עשו שניהם כדן, ואחר כך נקרע הלבן (נפסק עד הכנף), התכלת נשאר כשר – הוא נעשה למפרע "תכלת לבד".

2. **קושיא על "נפסק עד הכנף":** כשהלבן נפסק עד הכנף – מה נשאר? "כנף" פירושו הבגד עצמו. נשאר הבגד עם התכלת מחובר אליו, וזה מספיק למצות תכלת.

3. **מצב ללא לבן לכתחילה:** נדון האם אפשרי מבחינת המציאות שלא יהיה לבן – למשל, הבגד קטן מדי ולא יכול למשוך מספיק חוטים, או שאין השיעור.

פרק א, הלכה א (סוף) – מצוה אחת, לא שתיים

הלכה יג (המשך) – שלישי כריכות, שני שלישים ענף הרמב"ם: "ורוב נוי החוליות שכל החוליות יהיו בשליש החוטין המשתלשלין, ושני שלישי ענף."

פשט: היופי הוא שהכריכות יהיו שלישי מהחוטם התלויים, ושני שלישים יתלו חופשי כענף.

חידוש: אצל רוב האנשים הענף ארוך מדי – יותר משני שלישים – וזה לא יפה, צריך לקצר. (שיעור הציצית הוא ד' אצבעות, "ואם יתר על כן יש לו כשרות").

הלכה יג (המשך) – לבן בלא תכלת: מנהגו הרמב"ם: **אם אין תכלת, לוקחים אחד מה-8 חוטים וכורכים בו, ומניח שני שלישים ענף. "אם רצה לכרוך עושה חוליות חוליות."**

פשט: אפשר לעשות חוליות גם עם לבן לבד, אבל לא חייבים.

חידושים:

1. מנהגו של 5 קשרים: העולם עושה 7, 8, 11, 13 כריכות עם 5 קשרים ביניהם. הרא"ש מביא מנהג זה – 5 קשרים כנגד חמשה חומשי תורה.

2. האם הכריכות שלנו הן חוליות? כן – קטעי הכריכות שלנו (7, 8, 11, 13) עם קשרים ביניהם הם בדיוק החוליות שהגמרא מדברת עליהן. חוליה = כריכה עם קשר אחריה. לא צריך להוסיף עוד חוליות קטנות נוספות.

3. ביקורת על "הכפלה": יש מנהגים (חב"ד, סקווירא) שעושים מלבד הקשרים הרגילים גם חוליות נפרדות – כל שלוש כריכות עושים עוד קשר קטן. זו "הכפלה של אותו דבר" – כבר עושים חוליות דרך הכריכות הרגילות, למה שוב?

4. תכלת עם מנהגו: מי שמניח תכלת לא צריך לשנות את שיטת הקשירה שלו. מנהגו של כריכות עם קשרים טוב גם עם תכלת. הלבן שכורכים סביב כל החוליות יהיה התכלת, מלבד הראשונה והאחרונה שהרמב"ם אומר שיהיו לבן.

הלכה – חוטים שזורין

הרמב"ם: "חוט אחד לבן וחוט אחד של תכלת, אם רצה לעשותן שזורין..."

פשט: שזורין = שזורים יחד (כמו "שש משזור"). הציציות שלנו שזורות – צרור חוטים שזורים יחד. כל חוט יכול להיות חוט בפני עצמו, אבל אם הוא שזור מהרבה חוטים גם טוב.

חידוש: אפילו אם חוט כפול משמונה חוטים, אם הוא שזור היטב (שזור יחד), הוא נחשב כחוט אחד. ההבדל בין "חוטים" ל"חוט" – כל חוט בודד הוא חוט בפני עצמו, אבל כשהם נשזרים, כל הצרור הופך לחוט אחד. זה אומר שצריך שמונה חוטים שזורים כאלה לציצית.

הלכה – טווייה לשמה

הרמב"ם: "חוטי ציצית בין לבן בין תכלת צריכין טווייה לשם ציצית."

פשט: החוטים צריכים להיות נטוויים לשם ציצית.

חידוש – מה פירוש "לשמה": שתי דרכים:

(1) לשמה = כוונה/מחשבה – מי שעושה צריך לדעת שהוא עושה ציצית למצוה.

(2) לשמה = לשם דבר חשוב – שיהיה איכות טובה, נעשה במיוחד לציצית, לא משאריות או חומר נחות. לא "לשם מצות ציצית" אלא "לשם ציצית" – שיהיה דבר ראוי.

הדרך השנייה נתמכת מאוד על ידי ראיות רבות (ראה המשך).

תכלת) נקראות חוליה. אחר כך משאירים מעט מקום, עושים חוליה שנייה של תכלת לבדו (3 כריכות תכלת), וכן הלאה. בחוליה האחרונה עושים שתי כריכות תכלת וכריכה אחרונה של לבן. הואיל והתחיל בלבן מסיים בו, שמעלין בקודש ולא מורידין.

פשט: הסדר הוא: חוליה ראשונה מתחילה בלבן, חוליות אמצעיות הן תכלת, חוליה אחרונה מסתיימת בלבן. הרמב"ם לא אומר כמה חוליות בסך הכל.

חידושים:

1. מדוע מתחילים בלבן? הרמב"ם: **כדי שיהא סמוך לכנף מינו** – הבגד הוא לבן, החוט הקרוב ביותר לבגד יהיה גם לבן.

2. פירוש "מעלין בקודש ולא מורידין" בהקשר זה: "מעלין בקודש ולא מורידין" פירושו כאן לא שלבן קדוש יותר מתכלת. שניהם מצוה אחת. הפירוש הוא: מאחר שהתחלנו בלבן – נתנו לו תפקיד, כבוד – אסור להוריד אותו לגמרי. אסור "להוריד" את הלבן, שיהפוך לכולם. זה פירוש "מעלין בקודש ולא מורידין" – לא מורידים דבר שכבר השתמשו בו לקדושה.

3. קשר עליון – רמב"ם vs. ראב"ד: הרמב"ם כלל לא אומר שקושרים את הציצית לבגד לפני הכריכות. הוא מזכיר רק קשר אחרי הכריכות, על החוליה. בגמרא מוזכר "קשר עליון" – הקשר הראשון. הראב"ד רוצה לתקן זאת. אבל הרמב"ם לא גורס כך, ולומד "קשר עליון" שפירושו החוליה הראשונה – שם עושים קשר, לא בנפרד.

4. השגת הראב"ד על הסדר: הראב"ד אומר "לא שורש ולא ענף" – כל סדר הכריכות אין לו מקור. טענתו העיקרית: אם סדר הרמב"ם גורם לכך שכמעט כל החוליות הן תכלת, ורק הכריכה הראשונה והאחרונה הן לבן, זה "פורים" – אומרים שמכבדים את הלבן, אבל באמת יש הרבה יותר תכלת מלבן.

5. סדר אלטרנטיבי של הראב"ד (בשם רב נטרונאי): הראב"ד מביא שיטה אחרת: כל חוליה נעשית עם שניהם – תכלת ולבן יחד. כל חוליה יש לה שש כריכות (לא שלוש), כי משתמשים בשני החוטים בכל חוליה. גם הקשר מלמעלה הוא של תכלת עם לבן יחד. זו המחלוקת העיקרית בין רמב"ם וראב"ד – האם כל חוליה היא מצבע אחד (רמב"ם), או משניהם יחד (ראב"ד).

הלכה יג (המשך) – כמה חוליות עושה

הרמב"ם: "כמה חוליות עושה בכל קרן וקרן? לא יפחות משבע ולא יוסיף על שלש עשרה, וזהו מצוה מן המובחר."

פשט: עושים בין 7 ל-13 חוליות על כל קצה.

חידושים:

1. מה פירוש "מצוה מן המובחר": האם שלוש עשרה עצמה היא מצוה מן המובחר, או כל הטווח בין 7 ל-13? משאלות ותשובות יוצא שמצוה מן המובחר היא שיהיה בין 7 ל-13, לא ששלוש עשרה ספציפית היא המצוה מן המובחר.

2. מקור: ברייתא: "לא יפחות משבע כנגד שבעה רקיעים, והמוסיף לא יוסיף על שלש עשרה"

שרה" – 7 רקיעים + 6 אורים (אוויר) ביניהם = 13.

הלכה יג (המשך) – בדיעבד: חוליה אחת כשר

הרמב"ם: "ואם לא כרך אלא חוליה אחת, הרי זה כשר. ואם כרך חוליות על רוב הציצית, הרי זה כשר."

פשט: חוליה אחת כשרה בדיעבד; גם אם יש כריכות על רוב הציצית כשר. כל ענין החוליות הוא עיצוב יפה – מצוה מן המובחר, לא מעכב.

חידוש: "היפות שבהן שבע" – 7 חוליות הוא היפה ביותר, אבל בוודאי לא מעכב.

 - לכן: "לשמה" = לשם דבר חשוב, לא = כוונת המצוה. גוי פסול לא מצד
 לשמה אלא מצד "בני ישראל ועשו".

הלכה – תעשה ולא מן העשוי

הרמב"ם: "ציצית שנעשה מן העשוי מקודם פסולה. כיצד? הביא כנף
 שיש בו ציצית ותפרו על הבגד – אפילו יש בו כנף עמל אמה – פסולה,
 שנאמר 'ועשו להם ציצית', לא מן העשוי. הרי זה דומה למי שנעשה
 מאליו".

פשט: אי אפשר לקחת חתיכת בגד שיש בה כבר ציצית ולתפור אותה על
 בגד אחר – אפילו החתיכה גדולה מספיק (אמה על אמה). זה פסול כי זה
 "מן העשוי" – זה כבר עשוי מוכן, לא נעשה טרי לשם מצוה.

חידוש: עיקר תעשה ולא מן העשוי הוא ענין של כוונה בשעת מעשה –
 צריך לעשות באופן פעיל את הציצית על הבגד, לא לקחת משהו שכבר
 "מוכן". הרמב"ם משווה זאת ל"נעשה מאליו" – זה כאילו נעשה מעצמו.
 כלל תעשה ולא מן העשוי מצוי גם בסוכה, מזוזה, ומצוות אחרות.

הלכה – מתיר ציצית מבגד זה ונותן לבגד אחר

הרמב"ם: מותר להסיר ציצית מבגד אחד ולשים אותן על בגד אחר.

פשט: זה לא תעשה ולא מן העשוי, כי מסירים את הציצית ושמים אותן טרי
 על הבגד החדש.

חידושים:

1. הקשר של הרמב"ם vs. הקשר הגמרא: הרמב"ם מכניס דין זה בהקשר
 של תעשה ולא מן העשוי, כאילו החשש העיקרי הוא מן העשוי. אבל בגמרא
 זה מובא יותר בהקשר של "מעלין בקודש ואין מורידין" – שזה בזיון
 לקחת ציצית מבגד אחד לאחר. שיטת הרמב"ם היא שהשאלה העיקרית היא
 האם זה מן העשוי, והוא פוסק שמותר כי שמים אותן טרי.

2. התנאי: צריך להתיר (לפתוח) את הציצית מהבגד הראשון ולשים אותן
 טרי על השני – לא לתפור את חתיכת הבגד עם הציצית יחד.

הלכה – תלה חוטים משתי כנפים זו לזו

הרמב"ם: "תלה חוטים משתי כנפים זו לזו – אפילו אם אמר שיחתכם
 אח"כ – פסולה".

פשט: במקום לשים ציציות נפרדות על כל כנף, לקח חוט אחד ארוך והעביר
 אותו דרך שתי כנפות, בכוונה לחתוך אותו אחר כך באמצע. אפילו אמר
 שיחתוך – פסול.

חידושים:

1. טעם הפסול: בשעה שקשר (קשרם) זה היה פסול, כי שתי כנפים אינן
 זו בזו בחוטין שביניהם – שתי הקצוות מחוברות זו לזו דרך החוטים. זה
 גורם לכך שאין ארבע כנפות נפרדות – זה כמו אחד.

2. כשהוא חותך אחר כך, זה כבר תעשה ולא מן העשוי – כי העשייה
 (קשירה) נעשתה בפסול, והחיתוך אחר כך לא יכול לתקן.

הלכה – נתן ציצית על ציצית: מכוון לבטל vs. להוסיף

הרמב"ם: כששמים ציצית על כנף שיש בה כבר ציצית: אם מכוון
 לבטל את הראשונה – מבטל את הראשונה, מסיר את הראשונה, וכשר.
 אם מכוון להוסיף – כשהוא מוסיף פסל את הכל.

פשט: אפשר להחליף ציצית על ידי שמים חדשה בכוונה לבטל את הישנה.
 אבל להוסיף עוד ציצית כתוספת זה בל תוסיף ופוסל הכל.

חידושים:

הלכה – איכות צמר: מה אסור להשתמש

הרמב"ם: "לא מן הצמר הנאחז בקוצים כשהצאן רובצות ביניהם, ולא
 מן הנימין הנתלשים מן הבהמה, ולא מהשיריים שמשיריים בסוף
 הגיזה, אלא מן הגיזה של צמר או מן הפשתן".

פשט: צריך להשתמש בסחורה טובה, חשובה – לא חתיכות שנאספו
 מקוצים, לא חוטים שנסרקו, לא שאריות שנגזרו.

חידוש – קשר ללשמה: הרמב"ם מכניס זאת תחת קטגוריית לשמה. הטעם
 הוא משום "זה אלי ואנוהו" – לקיים מצוות באופן נאה. במקומות אחרים
 הטעם הוא משום ביזוי מצוה. זה מראה ש"לשמה" יש כאן משמעות רחבה
 יותר – לא רק כוונה במחשבה, אלא שהחומר עצמו יהיה ראוי וחשוב, נעשה
 במיוחד למטרה זו. צריך להיות "מקורי", לא ממוחזר.

הלכה – פסולים: גזל, עבודה זרה, קדשים

הרמב"ם: צמר של גזל, של עיר הנדחת (שצריך להישרף), של קדשים
 (מעילה), של משתחוה לבהמה (עבודה זרה) – כולם פסולים לציצית,
 כי זו מצוה הבאה בעבירה.

חידוש – משתחוה לבהמה vs. משתחוה לפשתן:

הרמב"ם מחלק: בבהמה שהשתחוה לה – הצמר פסול אפילו אחרי שגוזזים
 אותו. אבל בפשתן (צמח/בטיעה) שהשתחוה לו – כשגוזזים אותו ועושים
 ממנו חוטים, הוא כשר, "שהרי נשתנה" – הוא השתנה.

קושיא: מדוע גזיזת הפשתן נקראת "נשתנה" אבל גזיזת הצמר מהבהמה לא
 נקראת "נשתנה"?

תירוץ: פשתן הוא "מתחילה עץ והשתא חוט" – הוא מתחילה עץ/צמח
 ועכשיו חוט, דבר אחר לגמרי. אבל צמר עדיין צמר – על הבהמה נקרא
 צמר, גזוז נקרא גם צמר. אין שינוי. פשתן (פשתה/פשתן) נראה לגמרי
 אחרת מאשר כשהוא גדל – הוא צמח עם גבעולים, ואחר כך הופך לחוט. זה
 שינוי ממשי.

[דיגרוסיה: פשתן vs. כותנה:] פשתן (פשתה/פשתן) אינו כותנה. כותנה
 לא נכנסת בכלל צמר ופשתים. פשתן גדל כמו פרח/צמח, ועושים את החוט
 מהגבעולים, לא מהפרח.

חידוש נוסף – קשר להלכות עבודה זרה: בהלכות עבודה זרה כתוב
 שבהמה שהשתחוה לה, כששוחטים אותה, היא לא נאסרת (כי בהמה אינה
 בתפיסת יד אדם – היא שייכת לעצמה). אבל למצוה היא לא מתאימה – זה
 חילוק שהרמב"ם מביא כאן אבל לא בהלכות עבודה זרה עצמן.

הלכה – גוי עושה ציצית

הרמב"ם: "ציצית שעשאה גוי פסולה, שנאמר 'דבר אל בני ישראל
 ועשו להם ציצית'. "אבל אם עשאה ישראל בלא כוונה – כשירה".

פשט: גוי אסור לעשות ציצית – הפסוק אומר "בני ישראל" יעשו. אבל
 יהודי שעושה ציצית בלא כוונה – כשר.

חידוש – ראייה גדולה לפירוש "לשמה":

הרמב"ם לא אומר שגוי פסול כי הוא לא יכול לעשות "לשמה" (כמו שהוא
 אומר בדברים אחרים, כמו תפילין, שלא סומכים על כוונת הגוי). כאן הטעם
 פשוט מהפסוק – "בני ישראל", לא גוי.

עוד יותר: אם יהודי עושה ציצית בלא כוונה זה כשר! זו סתירה להבנה
 הפשוטה של "טויה לשמה" (שצריך כוונה). לכן צריך לומר:

- "טויה לשמה" פירושה לא כוונה/מחשבה בעשייה, אלא שהחומר יהיה
 חשוב ומוכן במיוחד לציצית – איכות טובה, לא שאריות.

- אי אפשר לומר שטויה צריכה לשמה אבל עשייה לא צריכה לשמה – זה
 לא הגיוני.

לעשות. אם קטנה יותר – יש בעיה.

חידושים:

1. **קושי בהבנת החילוק:** הכסף משנה מוזכר שיש לו טעמים אחרים בגמרא. החילוק בין תוך שלוש וחצי לשלוש לא הוסבר לגמרי בבירור.
2. **הצעה אחת:** תוך שלוש אצבעות הוא שיעור המינימום של בגד, כך שכשהחתיכה הקרועה קטנה משלוש אצבעות, היא לא חשובה מספיק להיות בגד נפרד, והתפירה בחזרה בעייתית מצד מן העשוי.

הלכה – יריעה שנתמעטה

הרמב"ם: בגד שהתמעט/נפחת מהצד שבו הציצית – כל זמן שיש חיבור בין הציצית לבגד, עדיין כשר.

פשט: כל עוד יש חתיכת בגד שמחברת את הציצית לבגד, זה טוב – אפילו נשאר מעט מאד.

הלכה – חוטי הציצית שנפסקו: כדי עניבה

הרמב"ם: חוטי הציצית – כשנקרעו חלקים מהחוטים, כל זמן שנשאר כדי עניבה – כשרו. אבל אם נפסק החוט מעיקרו – פסול.

פשט: שיעור כדי עניבה הוא המינימום שצריך להישאר מחוט ציצית כדי שיהיה עדיין כשר – מספיק שאפשר לעשות ממנו עניבה (קשר קטן). אבל אם החוט נקרע לגמרי מהבגד (מעיקרו), פסול.

חידושים:

1. **שאלה על "נפסק מעיקרו":** למה יהיה פסול אם החוט נקרע לגמרי? הרי למדנו שלא צריך את כל החוטים – כמה חוטים ששמים כשר. ההצעה היא ש"חוט אחד" פירושו כנראה כל החוט המקופל יחד (לא רק חוט בודד אחד). אבל זה נשאר בספק. גם נשאלת השאלה: פעם אחת כבר הכניסו אותו והוא כבר יצא – למה יהפוך לפסול? הרמב"ם לא נותן טעם למה, והשאלה נשארת פתוחה.

2. **אי-בהירות בגמרא:** יש "סיבות אחרות" בגמרא שאינן ברורות, וזה נשאר ללא פתרון.

*סוף סיכום של שיעור על הלכות ציצית, פרק א. *

1. **חידוש חזק – סתירה ל"אין מניין מן התורה":** הרמב"ם אמר קודם שלמספר החוטים אין שיעור מן התורה – כמה חוטים שמים כשר. איך זה מתיישב עם הדין שלהוסיף עוד זה בל תוסיף? התירוץ: **בשעת מעשה** אפשר לשים כמה חוטים שרוצים, כי זו כולה מעשה עשייה אחת. אבל **אחר כך** כשר ציצית גמורה, להוסיף עוד חוטים זו **הוספה** – זה אומר שעושים חמש ציציות במקום ארבע, וזה בל תוסיף.
2. **הראב"ד חולק** ואומר שדבר כזה לא כתוב בגמרא.

הלכה – בעלת שלוש: ציצית על שלוש כנפות

הרמב"ם (בשם רב מתנא): אם שמים ציצית על בגד שיש לו רק שלוש כנפות, ואחר כך תופרים כנף רביעית ושמים שם ציצית – פסולה, **תעשה ולא מן העשוי**.

פשט: כשסיימו לתפור את הכנף הרביעית, כבר היו ציציות על שלוש כנפות – זה אומר שהציציות על אותן שלוש הן כבר "מן העשוי" כי הן הונחו על בגד שלא היו לו ארבע כנפות.

הלכה – אין כופלין את הטלית לשנים

הרמב"ם: "אין כופלין את הטלית לשנים ונותנין ציצית בארבע כנפותיה כשהיא כפולה – אלא אם כן תפרה."

פשט: אסור לקפל טלית לשניים ולשים ציצית על ארבע הקצוות של הבגד המקופל, כי אלו אינן הכנפות האמיתיות של הבגד. אבל אם תופרים אותו יחד (תפירה), הוא הופך לבגד חדש קטן יותר וכשר.

חידוש: החשש הוא ששמים ציצית על **כנפות לא-אמיתיות** – הקיפול יוצר קצוות חדשות אבל אלו אינן הכנפות האמיתיות של הבגד. רק כשתופרים אותו (אפילו תפירה קלה) הוא הופך לבגד חדש ממש.

הלכה – נפסק הכנף שיש בו הציצית

הרמב"ם: אם נקרע הכנף עם הציצית – אם זה חוץ לשלוש אצבעות, מותר לתפור אותו בחזרה. אם זה תוך שלוש, לכתחילה לא לעשות כן.

פשט: שלוש אצבעות הוא השיעור המינימלי של היכן הציצית צריכה להיות מהכנף. אם החתיכה הקרועה גדולה משלוש אצבעות, יש מספיק מקום

תמלול מלא

הלכות ציצית: טבע המצווה וסדר העשייה

הקדמה: ציצית בספר אהבה – איזו מצווה היא ציצית?

מצוות תמידיות בספר אהבה

דובר 1:

אנו לומדים ברוך השם הלכות ציצית בספר אהבה. בספר אהבה לומדים אנו מצוות תמידיות, מצוות שיש תמיד, לא כמו פסח שהוא פעם בשנה, או שילוח הקן שהוא אם קורה מקרה, אלא דברים שהם מאוד מחייבים, כמו קריאת שמע, תפילה, תפילין, ועכשיו לומדים ציצית. קריאת שמע היא כל יום, בעצם ציצית היא גם כל יום. ציצית היא אותה תדירות כמו כל האחרות, כמו תפילין, קריאת שמע.

וישנו גם דין של ללכת עם ציצית. תפילין פטורים בשבת, ציצית אינם פטורים בשבת. גם זה קצת שונה, כי תפילין היא אולי מצווה שצריך ללכת לעשות, זו חובת הגוף.

דובר 2:

אה, נכון.

דובר 1:

אבל הם למדו ספר תורה, למשל מזוזה, מזוזה היא תמיד, הרמב"ם קרא לה תמיד, נכון? כל אחד שיש לו בית. כל אחד שיש לו בית צריך להיות לו מזוזה. ספר תורה גם היא מצווה, המלך צריך ללכת איתה תמיד, וכל יהודי צריך להיות לו ספר תורה.

אבל הרמב"ם לא למשל בסוף הלכות ציצית כמה צריך לרדוף לוודא שמקיימים את המצווה. זה אולי לא דין של מצווה לעולם יהא אדם זהיר במצוות ציצית.

דובר 2:

הוא אומר, הוא אומר בסוף, כן כן, הוא אומר. אדם צריך תמיד ללכת עם ציצית, כן. אמת.

דיון: ציצית כמידת חסידות או חיוב?

דובר 1:

זה באמת זו מידת חסידות, זה מעניין. זה באמת התורה רוצה שתמיד ילכו עם ציצית ותפילין. השאלה היא, האם כשהתורה רוצה זה מחייב, או שהתורה זו מצווה עם מובחר עניין. נכון. אפשר לומר, אז תפילין העיקר מצווה להניחן כל יום, או להחזיקן בהליכה. מהי מצוות ציצית, עיקר המצווה היא רק שאם יש לו בגד כזה יעשה ציצית, ואחר כך יש עניין של מצווה ומובחר.

שבסוף, איך אתה זוכר בסוף של מה? בסוף של משהו. אני לא זוכר בסוף של מה.

דובר 2:

אה, אתה הסתכלת בספר? אתה זוכר שיש שם רשימה כזו של שישים מצוות, כך אני זוכר.

דובר 1:

כאן אני לא מוצא את זה. אני לא יודע איך צריך למצוא את זה. אולי בסוף השרשים?

דובר 2:

לא.

דובר 1:

בסוף של משהו יש רשימה של, ושם לכאורה כתוב ציצית וכן הלאה. יש לו שם אחר לרשימה. לא שש מצוות תדירות, אלא תדירות תמיד, או...

המסקנה היא שזה קיום מצוות עשה, איך אתה מתכוון?

דובר 2:

טוב מאוד. בסוף לאסיו?

דובר 1:

כך אני זוכר. תראה, אממ, כן. אממ, הוא אומר שנראה שיש מצוות שהן לחובת ציבור, למשל. יש לחובת איש, אפילו אונסו פריה ורבייה. הוא קורא לזה, איך? מצוות הכרחיות? יש מצוות שהן חובה לאיש רק אם עשה משהו, כמו עבד עברי וכדומה. מצוות הן רק מפני הבית וכדומה. והן מצוות, זו לשוננו, "מצוות המתחייבות בהכרח בכל זמן ובכל מקום בכל איש מישראל, כגון ציצית ותפילין ושמירת שבת." אלו המצוות כאן.

והוא אומר, למה זה נקרא מצוות הכרחיות? הוא המציא את השם, מצוות הכרחיות? מפני שהן מתחייבות לכל איש ואיש מישראל בהכרח בכל זמן ובכל מקום ובכל ענין. והוא אומר, אה, אחר כך הוא אומר, בתנאי, הוא אומר שיש שישים מצוות הכרחיות כאלה, אם זה אדם שאצלו אדם רגיל, שהמצוות מחייבות על פי רוב דרכו של עולם. למשל, שעומד בביתו במדינה, ואינו חולה מדויים, והוא עושה סחורה, ויש לו בנינים, אז, בשישים המצוות הוא לא סופר דווקא מצוות, זה אומר לא הכרחיות מתכוון לא החיובים שאם לא הוא עברייני ולא עושים את זה היום, אבל בסדר החיים הרגיל, מתחתנים, יש חתונה.

אז, הדבר המעניין, הם דיברו אתמול למשל על המצווה שכל אחד צריך לכתוב ספר תורה, והם כבר דיברו על זה שוב, שהרמב"ם כותב את ספרו לבעל בית, זה אבא של ילדים, ויש לו פרנסה, ויש לו בית. אליו מדבר הרמב"ם, כן? אז, אדם היה יכול לחשוב, שכשאתה מדבר לאדם הזה, אתה כבר לא מדבר על מצוות הכרחיות. מצוות הכרחיות מתכוון שכל יהודי שאי אפשר להתחמק מזה, כן? נו, אומר הרמב"ם, שכשאני אומר בכללות מי מחויב במצוות, אני מתכוון ליהודי הממוצע. כן. נו, הוא מביא באמת את המצווה של כתיבת ספר תורה היא אחת מהן. יש לו רשימה, והשבתי פרנקל כותב את הרשימה של המצוות הכרחיות, הרשימה המלאה, כי כאן הוא כותב רק את המספרים. כן, אבל מלמטה צריך לראות רשימה. כן, אז, כתוב שם כתיבת ספר תורה למשל? נראה. אה, כאן יש לי את הרשימה, אוקיי. לכתוב ספר תורה ולישא בתולה. כן. זה מעניין.

אז זו מצווה שאין הזמן גרמא. כי יהודי רגיל יש לו תורה. אפשר לומר שיוצאים עם חומש, זה כמו שהרא"ש רוצה לפרש היום. אבל זה הגיוני.

דיון: אילו מצוות מהרשימה עושים היום?

דובר 2:

איזו מצווה מאלה הם לא מקיימים?

דובר 1:

את כולן. השוב בשמואל?

עוד, אני אומר איך אני חושב. אני חושב שאתה יכול לדמיין שכונת התורה או רצון התורה, אדם רגיל יש לו בית ויש לו בגד. ובגד רגיל אין לו היום ארבע כנפות אולי, אבל בימי התורה זה בגד רגיל. אז כשהתורה אומרת לך לך עם ציצית, זה אומר שתלך כל יום עם ציצית, ושיהיה לך מזוזה על דלתך. בוודאי, אם במקרה למישהו אין בגד, או במקרה למישהו אין בית, הוא פטור ממזוזה. אבל זה לא הופך את זה למצווה תדירית, כי הסדר הרגיל הוא כך.

סטייה: הביאלער רבי (חלקת יהושע) ומצוות מצב

דובר 1:

תן לי להיות אולי עם דברי. היה צדיק גדול, החלקת יהושע, הביאלער רבי. הוא היה אוהב מצוות גדול. נו, כמו שכתוב אצל חז"ל, אוהב מצוה לא ישבע מצוה, אוהב כסף לא ישבע כסף. הוא היה חן גדול, קצת כמו ר' אהרלה. וכל יום אחרי שחרית הוא חיפש לקיים את המצווה של הפרשת חלה, כיסוי הדם, על השחיטה, איזו מצווה שכתוב בסידור שאפשר לעשות אחרי שחרית הוא השתדל לעשות.

אז מצד אחד אפשר להסתכל שזה דבר נפלא, ומהצד השני אנו יודעים שזה לא בפשטות, אדם אין לו חיוב לעשות זאת בפשטות, וצריך לחשוב האם זו מצווה להשתדל לארגן... אוקיי, קודם כל צריך להיות רבי בשביל זה, לארגן שכל יום יאפו חלות כשאתה מסיים, כשהטלית מורד מהראש והכל... אוקיי, בשביל זה צריך להיות רבי. אבל בטוח שאלו מצוות, נטילת חלה או שילוח הקן היא מצווה שהיא על מצב. ואם מישהו עשה יותר פעמים את המצווה של שילוח הקן, אין פשט שהוא יהודי טוב יותר, היו לו יותר הזדמנויות.

לעומת זאת יש שהן לגמרי מצוות תפילין, שילכו כל יום תפילין, או קריאת שמע על כל פנים, שיקראו כל יום פעמיים קריאת שמע. ציצית, אי אפשר לומר שציצית היא כמו קריאת שמע, שחייבים לעשות פעמיים ביום, אבל זה גם עדיין לא אותו סוג דבר כמו אם קורה מצב. כי זה כן, העצם דבר הוא כן "וראיתם אותו וזכרתם", התכלית שלו היא הרבה יותר חשובה. אין פשט שהתורה אומרת שאם עשית לך ארבע כנפות, אז יש דרך איך להשתמש בזה. זו כן מצווה. התורה לא אומרת שהפתרון לשימוש בארבע כנפות הוא דרך הנחת ציצית. אלא התורה אומרת שיש מצווה של ציצית, שזה המעיל. והתורה אומרת שילכו על הארבע כנפות, שזה בגד שכיח מאוד. הארבע כנפות אינו בגד נדיר, זה הבגד הרגיל, אומר הוא.

דיון: מצווה חיובית, מצווה קיומית, או קטגוריה שלישית?

דובר 1:

נו, אז החיוב קורה רק כשיש לו בגד ארבע כנפות. אומר הוא, אז איך קורים לזה, מצווה חיובית, מצווה קיומית, או שמצווה קיומית היא דבר שלישית, אולי דבר רביעי? או כמו שאתה אומר כמו שחיטה, שאינה מצווה אלא היתר. אז לכאורה זו קטגוריה שלישית. יש מצוות שאתה יכול לומר כמו שאתה אומר להתחלת חכמה או לספר החיים, שזה בא כך. מבין אתה מה אני אומר?

דובר 2:

לא, אני מתכוון שהמילה היא אולי שהמצווה היא שהקב"ה רצה שיעשו את המצווה ולפעמים זה מצורף לבגד, או שיש דרך איך מותר לאכול את העוף. את העוף מותר לאכול בלי צער בעלי חיים, או הדרך איך המכה מותר להשתמש עם גדר, שהארבע כנפות מותר לעשות עם ציצית. זו לא המחשבה של מצוות ציצית, דרך איך להכשיר ללכת עם ארבע כנפות. לא זו המחשבה.

דובר 1:

כן כן, אני איתך, בדיוק. זה דבר אחר.

רשימת הרמב"ם של מצוות הכרחיות

דובר 1:

אני זוכר שהרמב"ם בסוף, אני לא מוצא את זה כאן, הרמב"ם בסוף ספר המצוות יש רשימה כזו של שישים מצוות שהן יותר, שזו מצווה שצריך לרדוף. לא רק לרדוף, זה יותר כמו, אני מנסה למצוא את הלשון. אני זוכר

דובר 2:

לכהן ישראל חי וקיים.

דובר 1:

אה, זה... כן, זה צריך לעשות. למה לא עושים את זה? כי הכהן שלו הוא רק ספק. טומאה, נאסה.

אממ... לקדש את השבת. לשמוע לדברי הנביא. מעניינת הרשימה שלו, קצת מעניינת. אני לא מבין בבירור את הרשימה שלו. נו, אנחנו עושים, אנחנו שומעים את דברי הנביא. רק הנביא לא מדבר. אנחנו שומעים את הנביא ישעיהו. הנביא שמואל הוא נביא יתר, הוא עובד. אבל הוא אינו מצווה חיובית. ליבוא בקידושין, אבל למשל אצל הרמב"ם זו מצווה חיובית. כן, כי הרמב"ם הוא אדם רגיל. הוא הולך להתחתן. יהיה לו חתונה, הוא מתחתן עם קידושין. זה כל יום אולי הוא מקיים. נו, הוא לא יודע. נו, לפי הרוגצ'ובר. אוקיי.

מסקנה: ציצית כמצווה חיובית**דובר 1:**

בסדר, בואו נחזור. הרמב"ם למשל עושה כאן את... אוקיי, זה מצחיק. אוקיי, על כל פנים. אז... אני רוצה עכשיו להבין, שציצית יש קטגוריה שלישית שהרמב"ם קורא מצווה חיובית. אתה רוצה... אפשר לומר קצת אחרת, שאתה אומר שאין פשט שמתירים את זה. לא כמו שחיסה, שזה מתיר את האכילה. זה יותר כמו דבר שצריך לעשות, רק איך עושים את זה? רק אם יש לו. אם אין בגד לא צריך. אבל זו כן מצווה, לכן זה נכנס לספר האהבה בוודאי. זו מצווה של אהבת השם, של לזכור תמיד וכו'. אוקיי.

הלכה א': מהות מצוות ציצית**הגדרת הרמב"ם של המצווה****דובר 1:**

אז הלכות ציצית, **מצות עשה אחת, והיא לעשות ציצית על כנפי הכסות**, על הפינות של בגד. וכאן מגיעים הפרקים שיבארו את המצווה. פרק א', אומר הרמב"ם כן: **ענף**, ענף מתכוון לענף, זה מתורגם כמו שיח בפינה, **על כנפי בגדיהם ממין בגד, יקרא ציצית**. מה מתורגם המילה ציצית? המילה ציצית מתורגמת משהו סוג דבר, כי בפינות של הבגד עושים סוג של קשר, וזה סוג של מה שקוראים נוף. זה לא קשר, פינה.

הלכות ציצית – פרק א: מהות המצווה ועשיית הציצית**הקדמה: ציצית כמצוות עשה שהיא חובה**

הרמב"ם קורא לזה מצוות עשה שהיא חובה. אתה רוצה תוכל לומר קצת אחרת, אתה אומר שאין פשט שזה חטא. זה לא כמו שחיסה שאם יש לך זה מתיר לאכול. זה יותר כמו דבר שצריך לעשות, רק איך עושים את זה? רק אם יש ציצית. אם אין בגד לא צריך. אבל זו כן מצווה, מזה זה נכנס לספר האהבה, בוודאי זו מצווה של אהבת השם, של "לזכור תמיד" וכו'. אוקיי.

אז איזו ציצית? אומר הרמב"ם כן, מצות עשה אחת, והיא לעשות ציצית, לעשות פינות ציצית, "על כנפי הכסות", על הפינות של בגד. ובפרקים הבאים הולכים לבאר את המצווה.

הלכה א: מה מתכוון המילה "ציצית"

פרק א' אומר הרמב"ם כן: **"ענף"**, ענף מתכוון לענף, זה מתורגם כמו שיח בפינה, **"היוצא מכנף הבגד ממין הבגד, יקרא ציצית"**. מה מתורגמת המילה ציצית? המילה ציצית מתורגמת משהו סוג דבר שבפינות של הבגד עושים סוג של קשר, סוג של... הרמב"ם קורא לזה "ענף". זה לא קשר, א... הוא הולך לומר, שעה, ענף. כן, הוא אומר כמו ענף עומד, כמה שערות שיוצאות. ציצית הוא הולך לומר היא קבוצה של שערות.

אטימולוגיה: ציצית וציצת הראש

ולמה זה נקרא ציצית? אומר הוא כי יש דבר שנקרא "ציצת הראש". ציצת הראש מתכוון גם לחתיכות שיער מהראש. פאות, פאות, או מה שזה לא יהיה, זה מתורגם קבוצת שיער מהראש. **שנאמר "ויקחני בציצת ראשי"**.

אומר הוא כך, אם המילה ציצית מתכוונת לקבוצת שיער, אז זה לא דומה לציצת הראש, אלא שניהם הם ציצית. אם ציצית מתכוונת לקבוצה של שערות ביחד, יכול להיות קבוצה של שערות או קבוצה של חוטים ביחד. אז אתה רואה שציצית במקור מתכוונת לזה. במקור, כך זה ברמב"ם, ואנו אומרים **"ועשו להם ציצית"**, יעשו דבר דומה **"על כנפי בגדיהם"**.

סטייה: ביטוי של ר' נחמן והסוד של ציצית

זה מעניין, למה אי אפשר לומר לכתחילה ששניהם מתכוונים לזה? אולי כי ציצית מזכירה את החלק של ציצת ראשי, שהוא פסוק מיחזקאל שהביאו אותו לראות את בית המקדש בנבואה. אז אפשר אולי רק לומר את המצווה, ורק לומר שיש מצווה של "לא תקיפו פאת ראשכם". נוכל לחשוב מה ציצית ראשו חושב. מתכוון. למה היו מקיימים חס ושלום פאות הראש? כל האמוראים עליהם. אולי זה בנביא אבל... מתכוון מתכוון מתכוון עם השיער בפלאות. כן, מכאן המקור לביטוי של ר' נחמן שהוא הולך לשלוף את היהודים מגיהנום בשיער של הראש, בפאות, שזה ממש פסוק ביחזקאל.

וזה הסוד של ציצית. הוא כבר חושב אולי אם הציץ של הכהן גדול, שקשור גם בשיער של הראש, אולי יש גם משהו בזה. הציץ קשור גם הציץ כך? הוא אומר אני כאן בעצם שכמו שהציצית שולפת את האדם מגיהנום, גם הציצית היא בגר, שולפת את הבגר מהאדם. בכל מקרה, אבל זה הציצות אוקיי, בכל מקרה, זה כבר על פי, על פי קבלה. אם הרמב"ם הם למדו ר' נחמן. אוקיי, אבל זה מעניין.

סטייה: למה למצוות יש שמות "שטוחים"?

הם למדו כבר את כל רוב המצוות, כבר חשבתי אולי בכיכול יש פשט על זה, ואני לא חושב שזה נכון. רוב המצוות של ספר אהבה לא מתחילות מכאן במצוות זה ייעשה כך וכך, אלא מתחילות לתאר את המציאות של מהי המצווה, וגם יש כאילו השאלה הראשונה שאדם שואל, רוצה שהציצות יראו את הציצות. אני קונה דרך את המכונה אחר כך תוכל לומר איך משתמשים במכונה. יכול להיות, אבל זה יכול גם להיות כי זה דבר שאתם אחר כך יודעים. מכיוון שספר אהבה הוא דבר שעושים כל הזמן. כי התורה מלמדת אותנו כמה פעמים את המילה ציצות, או לפחות גדולים טעת הלך. ועד ספר יחזקאל לא כתוב כבר איפשהו שזה צריך להיות ציצות הראש. אבל אנשים איפשהו ידעו את זה. וכשהוא אומר כך כתוב בספר חסדות, הוא מתכוון בספר חסדות שהראיות שלו כל השנה קראו לזה ציצות וראש. כן, לא שום. זה יכול לשאול, כי... אז הפאני, בכלל השאלה הראשונה שיש לאדם עם עצמו ציצית. תראה לי פאני מחכים לציצית. וכשמה אמר פחות איך שהם דברים שעושים.

מצוות ציצית: לבן ותכלת – אחת המצווה או שתיים?**הלכה א (המשך) – המבנה של המצווה: שני ציוויים במצווה אחת**

דובר 1: אבל כמה פעמים כורכים את החוט? כמה פעמים רואים את החוט בתלויים של החוטים בפינה? איך רואים? כמה פעמים הוא מסובב. ישר כוח חזה, ישר כוח בן התורה.

אומר הרמב"ם הלאה, נו, יוצא כך, החזה חישוב שיש משהו שנקרא חוט לבן, והם אמרו שיש עוד דבר שנקרא חוט תכלת. נו, יוצא כך כמו שהיה, אתה שואל עכשיו, אה, זה שתי מצוות, לבן ותכלת?

אומר הוא, כן. למצווה יש שני ציוויים, שתי מצוות. מצווה שמורכבת, **אחד שהוא שניים**. זו מצווה אחת שיש בה שתי מצוות.

למה? מצווה אחת היא **"שיעשו על הכנף ענף יוצא ממנו"**, עצם הדבר שבפינת הבגד יצא כזה תלוי, כזה ענף של סחורה. והדבר השני הוא, על הענף יכרכו חוט תכלת.

שנאמר, מביא הרמב"ם, יש שני פסוקים. פסוק אחד **"ועשו להם ציצית"** היא עצם מצוות עשיית ציצית על הכסות, על הכנפיים. ואחר כך יש על זה מצווה חדשה שעל הציצית יכרכו פתיל תכלת.

הלכה א (המשך) – תכלת אינו מעכב את הלבן

דובר 2: אני לא מבין. מה נשאר כשנפסק עד הכנף? כלום, לא? נשאר משהו כן? זה אומר את זה? משהו נשאר? לא כתוב בנסתרות הבן.

דובר 1: כנף הוא פשוט הבגד עצמו. כנף הוא פשוט הבגד. נכון? אז נשאר הבגד עצמו. אז אתה יכול לומר כך. מה שאתה אומר שהתכלת חייב ללכת על הלבן, זה בהכרח כך, כי התכלת תלוי על משהו, זה לא תלוי באוויר. הלבן הרי לא ענף לבן. למה לא להכניס אותו באותו חור שהלבן מוכנס? אתה צריך לעשות עוד חור, אתה צריך לעשות עוד שני חורים.

דובר 2: אה, אז זה מדבר על בגד שמהבגד, כמו עוד בגד שאפשר להוציא משם. יגידו לנו אחר כך איך עושים את זה, אבל הלבן, אני שואל אותך, חייב להיות ענף לבן, אין ענף לבן, זה ענף לבן. דווקא מקפיד לומר חלבן, אני רואה, אני רואה שהוא מקפיד לומר, אני מנסה להבין. אולי זה יהיה ברור יותר אחר כך, נראה, אולי זה יהיה ברור יותר אחר כך, נראה. יכול להיות כי כמו שהוא אומר, יש חלבן לשנה, זה בולט מהבגד, זה מונח כך, אין לי ברור.

ההבדל בין "ציצית" ל"תכלת"

דובר 1: הוא אומר אחר, המפרשים כאן אומרים אחר, שבאמת שלא יוצאים עם החלבן לבדו, נראה לי שהמילה ציצית עצמה, פתיל חלבן לא נקרא ציצית. אין בעיה, מה פשט אחר של זה? כי ציצית הוא סוג של שרימס מהסחורה, כמו כשמישהו שם חתיכת סחורה על הראש, זה לא נקרא ציצית ראשה. ציצית ראשה אומר פוניטייל, משהו שמסתובב כך סביב הראש. ציצית מהבגד אומר גם הסחורה שיוצרים מפינת הבגד. כי אדם לובש בגד ססרוג, תמיד יש פרינג'ים, תמיד יש את הפינה. על הפינה, הפינה יקשרו משהו, יעשו ממנה פינה נראית, ועל הפינה הנראית ישימו חתיכת תכלת. יעשו ענף, עושים ענף. נקרא ענף. יעשו משהו איתו, יאספו אותו איכשהו, ועל זה יכרכו קצת תכלת.

לא רק לאסוף, צריך להבליט אותו, יותר מלאסוף, זה צריך להיות קצת יותר ארוך, זה צריך להבליט משהו, לא אמרתי כראוי, אבל זה צריך להבליט, נכון? זה ענף שבולט מהבגד, על הכנף. ענף אומר פרינג' שכולט. ועל זה שם תכלת, זה האמת.

דובר 2: אתה צודק, תכלת לא נקרא ציצית. מעניין! תכלת לא ציצית. תכלת נקרא ציצית, נכון. אז פתיל תכלת, יכול אחרי שזה כבר נקרא ציצית, יכול אחר כך להיות מצוות תכלת לבדה, וזו קושיא. כי אתמול היה כאן ציצית, זה לא היה... אבל לשים תכלת...

דובר 1: כן, כי הבגד נקרא ציצית, זה לא נפסל איכשהו, כל עוד עדיין יש משהו מהציצית.

דובר 2: אוקיי, משהו חסר קצת כאן, נבין את זה טוב יותר, אוקיי.

הלכה א (המשך) – מצווה אחת, לא שתיים

תרגום לעברית

אפילו כאן, אומר הרמב"ם הלאה, בסך הכל יש לנו כך, שיש שני חלקים במצווה, יש שני צבעים במצווה, ולמרות שהם אינם מעכבים זה את זה. אומר הרמב"ם, אם כן חשב אדם שאלו ממש שתי מצוות. אומר הרמב"ם, לא, תדע, **אע"פ שאין אחד מעכב את חברו**, אפילו התכלת והלבן אינם מעכבים זה את זה, אבל הם לא לגמרי שתי מצוות.

זה לעניין מנין המצוות, או לעניין שאדם כשיתקרב יעשה שתי מצוות, הוא יעשה, הוא לא יחשוב שתיים. אלא המצווה היא מצווה אחת. **"הרי היא מצוות עשה אחת, ולובש תלית שיש בה לבן או תכלת או שניהם כאחד הרי קיים מצוות עשה אחת"**. אם עשה מצווה אחת, זו רק מצווה אחת שיש לה שני חלקים.

דיון: מה הנפקא מינה?

דובר 2: מה הנפקא מינה רק לעניין מנין המצוות? או אולי שעושים רק ברכה אחת?

דובר 1: לא, למשל, נאמר, יכול להיות נוגע למשל לשאלה של מצוה הבאה בעבירה, או אני רוצה לומר, עשה דוחה לא תעשה, אולי יש נפקא מינה אם

אומר עכשיו הרמב"ם, שמעת עכשיו שיש שתי מצוות. אבל רוצה אני לומר לך כך, הלכה חדשה: **תכלת אינו מעכב את הלבן, והלבן אינו מעכב את התכלת**. הם לא מעכבים זה את זה. זה סוג אחד של מצווה, אבל הם מחולקים לשניים.

כי מאותה סיבה שיש שתי מצוות, גם אין אחד מעכב את השני. לא, לא, זה לא כך. זו לא אותה סיבה. תכלת הרי לכתחילה זו מצווה אחת, שני ציוויים הוא קורא לזה. תכלת לא מעכב את הלבן, ולכן לא מעכב את התכלת.

זאת אומרת, אם למישהו יש רק אחד, שילך לפחות באחד. זאת אומרת, מי שאין לו תכלת, שילך בלבן לבדו. ומי שיש לו כן לבן ותכלת, ונשאר רק התכלת מכל הציצית שלו, הציציות האחרות, הלבנות, חוטי הלבן, נקרעו, הורדו, הוא עשה לבן ותכלת, והלבן נקרע, כשנשחק עד שנתבטל לגמרי. נשאר רק התכלת לבדו, החלק הכחול. כשר. עד פינת הבגד, נכון?

דובר 2: כן.

דובר 1: כשר. מה זאת אומרת שהוא כשר? התכלת כשר. הציצית עדיין כשרה, כן. מה זאת אומרת שהוא כשר? יש לו תכלת, זה הכל. הוא עושה מצוות ציצית מספיק. הוא עושה מצווה אחת. הנקודה היא, שלא יאמר שלא ילך בלבן או תכלת לבדו, אין לו שום מצווה בזה. כשהוא הולך באחד, יש לו גם את המצווה.

דיון: האם אפשר לעשות תכלת לבדו לכתחילה?

דובר 2: נכון. זה אומר כך, אי אפשר לעשות תכלת לבדו. לבן לבדו אפשר לעשות, אבל תכלת לבדו אי אפשר, כי תכלת הוא משהו שכורכים סביב הלבן. אבל יש דרך אחת שיישאר עם תכלת לבדו, אם עשית את הדרך הנכונה, שהוא מסובב סביב הלבן. הלבן פשוט נקרע. עכשיו נשאר התכלת. זה לא נפסל מלהיות ציצית כשנקרע הלבן, כי התכלת לבדו יכול גם להיות ציצית. אפשר כן להיות עם תכלת לבד. אבל אי אפשר לעשות תכלת לבד. תכלת הוא משהו שכורכים סביב... אבל עכשיו, כשנקרע, נעשה למפרע תכלת לבדו. מה ההבדל?

דובר 1: תאר לעצמך שלמישהו אין לבן, ובחנות מכרו לו רק תכלת, יש לו רק תכלת. מה יעשה? יכניס את התכלת? לא. יחפש לבן במקום כדי שיהיה לו תכלת? לא, אין דבר כזה באמת. אם נפל, הלבן הרי הוא הבגד עצמו שהשתמשת בו.

דובר 2: לא, אני בגד.

דובר 1: כן, תראה. לוקחים בגד, עושים כנף, פינה של הבגד, ועושים שיהיה קצת סחורה נוספת מהבגד. אתה לא יכול לא להיות עם לבן. תכלת אתה יכול לא להיות עם. אתה צריך להיות עם בגד, תעשה שיהיה לבן. תחתוך קצת בפניה, שתהיה פינה. אבל זה צריך לבלוט קצת. מה שלא בולט גם לא כשר. כאן יש דברים מעניינים. חייב להיות לבן בולט, אבל קושיא, אם אין לך את הלבן, יש לך לפחות את מצוות תכלת. אז זה לא בולט. עכשיו יש לו פשוט את הבגד. זה יוצא. פשוט הבגד עם התכלת מחובר לזה. זה נקרא תכלת. זה טוב. אז אפשר לעשות לכתחילה גם? זה אני שואל אותך.

דובר 2: לא, אלא מקיים מצוות תכלת, ולא מקיים מצוות לבן.

דובר 1: אני מבין.

אבל זו הדרך שמכניסים את... למה לא תאמר שהמצאות לא אפשרית שלמישהו לא יהיה לבן? זה אפשרי במציאות. בדיוק כמו שאפשר שנפסק, אפשר שאין לו מספיק, הבגד שלו קטן מדי, אין לו מספיק להוציא ממנו עוד חוטים. נו? או שאין לו את השיעור, כי אם עושים את החוטים ועושים שלא יהיה שיעור, אני לא יודע, נדמה לי שהוא אמר שצריך לעשות תכלת כי אין לו לבן. כך נאמרת ההלכה, אם למישהו קטן מדי והוא לא יכול להוסיף שום לבן, אין לו מאין לבן, אין לו להוסיף תכלת.

דיון: מה פירוש "נפסק עד הכנף"?

דובר 1: כך הרי נפסק, נפסק עד הכנף, המצב ש... נתחיל מהמצב אחרי הנפסק. איך זה נראה אחרי הנפסק? יש לו עוד על מה לתלות? עד הכנף. אין כלום. עד הכנף אומר שלא נשאר כלום. מה נשאר?

דובר 1: כן. אומר הרמב"ם, **ואורך החוטין השמונה**, שמונת החוטין, כמה ארוכים הם צריכים להיות? הם לא יכולים להיות קצרים מארבע אצבעות. אבל אם הם היו גדולים מזה, גדול לא משנה, **אפילו אמה או שתיים**, אדרבה. **לא איכפת לך**. בסדר.

דובר 2: קשה.

דיון: אילו אצבעות?

דובר 1: אומר הרמב"ם הלאה, כשאומרים... קשה היא הקושיה. אומר הרמב"ם הלאה, וכשאני אומר לך... אממ... קודם הוא אמר שלוש אצבעות, אבל כאן אורך החוטין הוא לא פחות מארבע אצבעות. אילו אצבעות? כוונתי גודל, האצבע שנקראת גודל, וכשארבע אצבעות מתכוון ארבע פעמים הגודל.

הלכה יב (המשך) – חוט תכלת: שיטת הרמב"ם vs. ראב"ד

ויהיה אחד מן שמונת החוטין חוט תכלת, והשבעה לכן. הלאה, איך המצווה צריכה להיות? שאחד משמונת החוטין יהיה חוט תכלת, כל האחרים יהיו לכן.

כן, יוצא שלפי הרמב"ם עושים רק חצי חוט תכלת. למה? כי שמונה זה נעשה רק אחרי שמקפלים אותו, נכון? יוצא זה מאוד מעניין, כדי שהרמב"ם לא יאמר אחד מהשמונה, שמכניסים פתיל תכלת על הגדול, לא על הגדול, על הענף. יוצא שהוא מתכוון לומר חצי חוט תכלת, כי החצי השני, כן, נעשה רק אחד משבעה, אחד משמונה, פתיל תכלת לפי הרמב"ם. מסכים?

לכן אומר הראב"ד הקדוש שזו טעות. **אמר אברהם**, כן, אתה רואה איך זה.

דובר 2: אבל צריך לעשות עוד לפני כן, אחד מהארבעה צריך להיות.

דובר 1: **אמר אברהם, טעות הוא זה, אלא שנים של תכלת וששה לבנים**. יש כל מיני טענות איך מפרשים את הגמרא וכדומה, אבל זו השיטה של הראב"ד הקדוש, שצריך לעשות חוט שלם על... לא חצי חוט. הרמב"ם לא אומר חצי חוט, הוא אומר שאחד מהשמונה **והוא תכלת**. שפשוט שלפי זה יוצא שצובעים רק חצי חוט של תכלת, לא שלם.

דובר 2: צובעים אותו אחרי שהוא כבר תלוי על הטלית?

דובר 1: לא, זה חוט כשצובעים אותו. צובעים חצי ותולים אותו.

דובר 2: כן, נכון.

דובר 1: כן. אוקיי. הלאה אומר הרמב"ם...

שאלו את הרמב"ם עצמו אם זה אמת שכך עושים. הוא אמר ברור שזה מה שהוא מתכוון לומר שחוטכים אחד מהשמונה, לא אחד מהארבעה. צובעים חצי חוט.

דובר 2: כן. אוקיי. כן.

הלכה יג – סדר הכריכות והחוליות

דובר 1: מה עושים אחרי שכבר הכניסו את כל ארבעת החוטים לבגד?

כן, ואחר כך לוקחים אחד מחוטי הלבן, וכורכים אותו כריכה אחת על שאר החוטים בצד הבגד, ומניחים אותו. כלומר, מכניסים אותו ל... עדיין לא נאמר שיש חור. איך מכניסים אותו לבגד?

דובר 2: בוודאי עם חור, מה השאלה?

דובר 1: חור. ותולה, הוא אמר לך "מכניסן שם". ואחד מהחוטים הוא...

דובר 2: צריך להבין שהבגדים הישנים תמיד היו מלאים חורים.

דובר 1: אה, צריך להבין שהם לקחו סחורה כל כך חלשה ודוחפים אותה דרך. אוקיי? אני לא יודע. אוקיי.

ובקיצור, עושים כריכה אחת של לבן על החוטים האחרים ומניחים. אחר כך, כן?

דובר 2: ואחר כך לוקחים את חוט התכלת, זה שהוא תכלת, וכורך בו שתי כריכות בצד כריכה של לבן וקושר. כורכים שתי כריכות ליד כריכת הלבן, הכריכה הראשונה שעכשיו אמרנו, וקושר, ועושים קשירה.

זה שתיים או מצווה אחת?

דובר 2: כן, אני חושב ששני עשה לא יהיה יותר קל להיות דוחה.

דובר 1: לא, אלא עשה ולא תעשה. אני לא יודע אם שתיים עוזר.

אממ, לא ברור. הרמב"ם לכאורה הבין שזה מתכוון לעניין מנין המצוות, כי הוא מביא את זה בספר המצוות שלו.

דובר 2: אוקיי, למה הוא היה צריך להביא את זה כאן? כי זה כן משהו. הוא מביא כל הזמן את מנין המצוות, מה? הוא אומר כן, הוא רוצה לחשב. אוקיי.

דובר 1: הוא אומר ששניהם בסופו של דבר הענין להזכיר את "למען תזכרו ועשיתם". זה היה ההסבר שלו בספר המצוות איך יכול להיות ששני דברים שונים הם מצווה אחת. הוא אומר כי זה לא שני דברים שונים, זה אותו סוג דבר. כי זה לא רק התכלית, זה גם אותו סוג דבר.

דובר 2: מאוד חזק.

דובר 1: נכון, אבל התכלית לא מספיקה, כי תפילין זו מצווה נוספת. כי זה מעשה מצווה אחר. כשזה אותו מעשה מצווה וזו אותה תכלית, אפילו יש בזה שני צבעים, זו מצווה אחת. אז מה כן מעכב? וארבע ציציות, וארבע ציציות מעכבות זו את זו, זה שבגד

הלכות ציצית: סדר עשיית הציצית – מקום ההנחה, חוטין, כריכות וחוליות

הלכה יא – ארבע ציציות מעכבות זו את זו

דובר 1: אומר הוא, כי זה לא הדבר היחיד, כי זה אותו סוג דבר. כי זה לא רק התכלית, זה גם אותו סוג דבר, זה חוט.

נכון, אבל התכלית לא מספיקה, כי תפילין זו עדיין מצווה נוספת. זה מעשה מצווה אחר. כשזה אותו מעשה מצווה וזו אותה תכלית, אפילו יש בזה שני ציוויים, זו מצווה אחת.

מה כן מעכב? **וארבע ציציות מעכבות זו את זו**. זה שבגד שחייב בציצית, שיש לו ארבע פינות שמקבלות ציצית, כל הארבע מעכבות זו את זו. לא יכול להיות רק ציצית אחת בלי שלוש מפינותיו. זה לא טוב.

הלכה יב – כיצד עושין את הציצית: מקום ההנחה, חוטין ושיעורים

אומר הרמב"ם, **כיצד עושין את הציצית?**

אוקיי, אז נלמד. אנחנו מדברים יותר מעשית איך עושים את הציצית.

אומר הרמב"ם, **מתחיל מסביב של טלית שהוא סוף האריג**, מתחילים מהפינה של הטלית, שזה סוף הארוג, של הסחורה הסרוגה, **ומרחיק ממנו לא יותר משלוש אצבעות למעלה**. מהפינה הולכים שלוש אצבעות, לא יותר משלוש אצבעות, **ולא פחות מקשר גודל**. גודל מתכוון, גודל זו האצבע, אבל מה זה קשר גודל? כמה שהיה יוצא סחורה כשמסובבים אותו סביב הגודל? קשר של גודל? או קשר גודל מתכוון לפרק של הגודל? כן, קשר מתכוון לפרק, כך הוא אומר, קשרי אצבעות. כן. **ומכניס שם ארבעה חוטים**. ליד הפינה, כלומר שלוש אצבעות מהפינה, שם מכניסים, איכשהו עושים חור, הוא עדיין לא אומר, שם מכניסים ארבעה חוטים.

אגב, כבר אמרנו שמנין החוטים אינו מן התורה. הוא כותב עכשיו מעשית איך יהודים עושים, מכניסים ארבעה חוטים. מקפלים אותו באמת, מקפלים אותו. יוצא שעכשיו זה מה... כנראה חור, הוא לא אומר שעושים חור, אבל עכשיו יוצא משני הצדדים ארבעה, יוצא שתולים שמונה חוטין. **תלויים מן הקרן**, הם תלויים מהבגד, לא?

דובר 2: לא, מן הקרן מה...

דובר 1: מהפינה של החוטין.

דובר 2: מהפינה של הבגד, כן כן.

דובר 1: אה, מן הקרן, כן כן, ארבע קרנות, זה כמו ארבעה פינות.

דובר 2: כן, פינה, כן. שיהיו ארבע קרנות, לזכר את היום.

שהקשר עשוי מתכלת עם לבן. יוצא עם זה שש כריכות. אני לא יודע איך זה נעשה שש. אה, שש כריכות, זה כל הזמן משתמש בשניהם. יוצא שכל חוליא היא שש, לא שלוש. לפי הראב"ד. זו שיטת הראב"ד. לראב"ד יש שיטות אחרות. עיקר נקודת המחלוקת בין רמב"ם וראב"ד היא שהראב"ד

הלכות ציצית – מחלוקת רמב"ם וראב"ד, מנהגי חוליות, ושזירת חוטים

מחלוקת רמב"ם וראב"ד בכריכות

דובר 1: והוא גם הוסיף קשר מלמעלה, שהקשר עשוי מתכלת עם לבן. יוצא עם זה שש כריכות. מה זה שש כריכות? סדר שלם של שניהם ביחד. יוצא שכל חוליא היא שש, לא שלוש, לפי הראב"ד. זו שיטת הראב"ד, שלראב"ד יש שיטה אחרת.

עיקר נקודת המחלוקת

ועיקר נקודת המחלוקת בין הרמב"ם והראב"ד היא שהרמב"ם עושה ממש מחצה על מחצה, דהיינו שתי כריכות לבן ושתי כריכות תכלת, והכל הוא שלוש, מה זה ארבע? אלא חלק מזה הוא לבן. ממילא לפי הרמב"ם הוא לא משתמש בכלל בלבן בעצם. זה העיקר חילוק.

קשר עליון – רמב"ם vs ראב"ד

יש עוד חילוק, הוא מוסיף קשר, ודברים אחרים. הראב"ד, שמתם לב שהרמב"ם בכלל לא אומר שקושרים לפני הכריכות. הרמב"ם בכלל לא אומר שקושרים את הציצית על הבגד. קושרים רק אחרי הכריכות, נותנים קשר על החוליא, קושר, אבל הוא לא קושר את הציצית על הבגד בכלל. לא כתוב ברמב"ם דבר כזה.

זו בעיה קטנה, כי בגמרא מוזכר משהו שנקרא קשר עליון, הקשר הראשון. זה מה שהראב"ד רוצה לתקן, אחד הדברים שהוא רוצה לתקן. אבל הרמב"ם לא גורס את זה. הרמב"ם לומד קשר עליון, הוא מתכוון לחוליא הראשונה, שם הוא עושה קשר. לא לידו.

כמה חוליות עושה – הלכה ח

דובר 1: שלום, אז הולך הרמב"ם הלאה, "כמה חוליות עושה בכל קרן וקרן?" אה, זה איך עושים את החוליא, אבל כמה חוליות עושים? אומר הרמב"ם, "לא יפחות משבע ולא יוסיף על שלש עשרה", איפשהו בין שבע לשלוש עשרה. "וזהו מצוה מן המובחר".

מצוה מן המובחר אולי מתכוון לומר שלוש עשרה? צריך מצוה מן המובחר שיהיה איפשהו בין המספרים. נו? אולי, אפילו חשבת, מצוה מן המובחר היא לעשות שלוש עשרה. אהא. אני לא יודע. לא פחות משבע. כן.

זה כולו רמזים לדבר. "הפוחת", כתוב בברייתא, "לא יפחות משבע, כנגד שבעה רקיעים, והמוסיף לא יוסיף על שלש עשרה" – מה זה "ולא יוסיף על שלש עשרה"? "כנגד שבעה רקיעים וששה אורים שביניהם" – בין כל שמים יש אוויר, יוצא שלוש עשרה, כן?

אז הוא אומר, הוא מביא משאלות ותשובות שהמצוה מן המובחר היא שיהיה בין שבע לשלוש עשרה, לא ששלוש עשרה היא המצוה מן המובחר.

בדיעבד – חוליא אחת כשר

אה, ואחר כך הוא הולך לומר מה בדיעבד. "ואם לא כרך אלא חוליא אחת, הרי זה כשר". אם עשה רק חוליא אחת, גם כשר. "ואם כרך חוליות על רוב הציצית, הרי זה כשר". כלומר, הוא לא רק עשה חוליות, אלא הוא עשה אפילו יותר, הוא עשה חוליות על רוב הציצית, גם כשר. אבל כל הדבר הוא כך, כל הנושא של חוליות הוא עיצוב יפה שעושים מצוה מן המובחר.

שליש כריכות, שני שלישים ענף

"ורוב נוי החוליות", היופי של החוליות הוא "שכל החוליות יהיו בשליש החוטין המשתלשלין, ושני שלישי ענף". כלומר, היופי הולך על הדבר הבא, כמה מהציצית עושים את החוטין, כן? אם עושים את זה על הרוב זה כשר, אבל יפה זה מה? בשליש. "שכל החוליות בשליש החוטין

דובר 1: והשלוש כריכות האלו הן הנקראין חוליה. שלוש הכריכות ביחד נקראות חוליה.

אוקיי. החוליה היא איזה סוג עיצוב שעושים על הציצית. לכאורה זה ענין של איך עושים יפה את הציצית.

ומרחיק מעט, אחרי החוליה הראשונה שעשינו, אחרי שלוש הכריכות הראשונות, מניחים קצת מקום ריק, ועושה חוליה שניה בחוט של תכלת לבדו, על התכלת לבדה. עם התכלת לבדה, כלומר הוא מסובב את התכלת שלוש פעמים. לכאורה, הראשונה הוא עשה לבן אחד, הוא התחיל עם לבן, ואחר כך שם תכלת. השנייה והשלישית וכן הלאה הוא עושה הכל רק תכלת, חוץ מהאחרונה.

ומרחיק מעט ועושה חוליה שלישית וכן עד חוליה אחרונה שיכרוך בה שתי כריכות של תכלת וכריכה אחרונה של לבן. ומשום שהתחיל בלבן מסיים בו, שמעלין בקודש ולא מורידין.

אז בסך הכל בסה"כ, הוא לא אומר כמה כריכות צריך לעשות, כמה חוליות צריך לעשות. מכיוון שהוא אמר, הוא לא אומר כמה. אבל הראשונה והאחרונה הן לבנות. הראשונה והאחרונה שלוש, כן. החוליות כלומר, הכריכות של תכלת לבדו, שנקראות חוליה, קבוצות של שלוש. הראשונה אבל עושים לבן, והאחרונה לבן.

פירוש "מעלין בקודש ולא מורידין"

אומר הרמב"ם למה? למה מסיימים עם הלבן? שמעלין בקודש ולא מורידין. מה הפירוש? מעלין בקודש ולא מורידין. איזה יותר קדוש, התכלת או הלבן? שיהיו באותה קדושה, אותה מצווה, מצווה אחת שיש לה שני חלקים? מעלין בקודש ולא מורידין.

הנקודה היא, מה אומר הרמב"ם? **הואיל והתחיל בלבן מסיים בו.** מכיוון שהתחיל עם לבן, לא היה ראוי שלא יסיים איתו. הוא התחיל עם לבן, הוא לקח את הלבן, הוא נתן לו דבר יפה, הוא נתן את הכריכה. הוא לא אמר שהתחיל עם לבן, שהתחיל עם תכלת, והוא זנח אותו לגמרי, שהוא היה מוריד. לא, הוא אמר שצריך להחזיר, לסיים איתו גם, שייסיים. זה הפירוש של מעלין בקודש ולא מורידין.

זה הפירוש מעלין בקודש ולא מורידין. לא זורקים מצווה. לא, מעלין בקודש ולא מורידין, לא מורידים אותו. הלבן לא יתבייש לגמרי, לא מורידים אותו, שיהיה כלום, בגלל שהתחילו להשתמש. כי כך צריך לסיים איתו גם.

למה מתחילים בלבן?

אם כן, למה מתחילים? זו בית השאלה. כל השואלים שואלים למה מתחילים בלבן? אומר הרמב"ם, **כדי שיהא סמוך לכנף מינו.** הבגד הוא בגד של לבן, שהקרוב לבגד יהיה לבן. ודרך זה יעשה בארבע כנפות. וכך בכל ארבע הפינות יהיה האופן, שמתחיל ומסיים בלבן וכו'.

השגת הראב"ד על הסדר

אומר הראב"ד, שאין לו שום שורש על כל הסדר. הוא אומר שהסדר לא שורש ולא ענף, אפילו לא נראה משום מקום ענף. אומר הראב"ד שאין לזה שורש ולא ענף, זה לא הגיוני. הראב"ד אומר על הנקודה שהרמב"ם אומר שמתחילים בלבן ומסיימים בלבן, אומר הראב"ד שהוא לא מבין, למעשה הוא עשה הרבה יותר תכלת מאשר לבן. אתה עושה ממני פורים, אתה אומר לי שאתה שומר על הלבן בכך שמסיים איתו? אומר הראב"ד שזה מאוד מזור.

אז ממילא, הראב"ד הביא מרב נטרונאי סדר אחר. מה הסדר האחר? שעושים... אה... שבע חוליות... אין לי כוח איך הוא אומר שצריך לעשות. הוא עושה הרבה יותר לבן לכאורה לפי הראב"ד, כך צריך להיות. לראב"ד יש מהלך אחר של חוליות. יש הרבה מאוד שיטות בחוליות, במיוחד עם תכלת ולבן.

עכשיו, אבל מה הפירוש? מה אומר הראב"ד אבל מה צריך לעשות? הראב"ד טוען שעושים את כל החוליות ביחד, כל שתיהן ביחד. שהחוליא היא ביחד חוט של תכלת עם חוט של לבן, והוסיפו גם קשר מלמעלה,

אני לא יודע, נראה לנו שזה משהו כפילות של אותו דבר. החוליות, אנחנו עושים כבר חוליות. זה החוליות. כשעושים חלקים, וכך זה יפה. אלה החוליות שלנו. החוליות שהמנהגים עושים זה משהו אחר. ואם רוצים לעשות את זה, לא צריכים לעשות את הקשרים, אלא עושים אז את הקשרים. לא מתאים לעשות את שניהם.

אבל בכל מקרה, המנהג של היהודים הוא כן לעשות את שניהם. אני לא אומר. אבל לכאורה, שיסכימו איתי, אני חושב שאתה אומר כן, כן. אלה החוליות. חוליות באות עם כריכה ואחר כך קשר. זה הרי הפירוש.

בסדר. זה דבר מעניין, כי למשל, יש, אתה יכול לקנות ציצית תכלת לפי שיטת הרמב"ם, ויש להם שם עם חוליות בצד. זה על שיטת הרמב"ם, ועוד יש חוליות סקווירא או משהו כזה חוליות. האם אמרתי את זה? לא.

אז הסטאר עושה ציצית לפי שיטת הרמב"ם, שכל זה הוא חוליא, וכל החלקים האלה כך הן חוליות, כן. אבל על זה עושה הוא עוד את החוליא הצדדית הקטנה כך... כן, אבל יכול להיות שהרמב"ם הבין כך. זו הרי שיטה ברמב"ם, שסקווירא היא שיטה ברמב"ם. כך, כך מגיע לנו, כך יש מילים.

חוליות אינן מעכבות

אז, בעל הבית, זה בכלל לא מעכב את כל החוליות. משתמשים הרי באותו רמב"ם שאומר שעושים את זה, ולכאורה, אני רק רוצה לומר, מה שאנחנו עושים, לא חב"ד, רוב היהודים הרגילים שעושים, עושים את הרמב"ם. כי יש ענין לעשות כריכות יפות אפילו עם לבן. העיקר ענין של כריכות הוא שהתכלת כרוכה על הלבן, אבל זה דבר יפה גם לעשות רק עם לבן, עושים את זה.

אחרים רוצים לפרש שהמנהג שלנו סובר שזה פירוש כריכות וחוליות, ה... זה מנהג אחר. יש הרי כתות כתות, כל שלוש, בסדר, הוא סובר כך.

תכלת עם המנהג שלנו

אומר הוא, אם מישוהו יש לו, הוא סובר שהוא לא רוצה לסמוך על התכלת, הוא לא שם כן תכלת, הרי בוודאי יכול הוא עדיין לעשות את המנהג שלנו ולעשות ציצית רגילות, הוא לא צריך לשנות את שיטת הקשירה של הציצית כי הוא הולך תכלת.

והמנהג שלנו הרי כבר עשוי שעושים חוליות עם תכלת, "וכן אני נוהג" – הוא ליטאי כנראה, אין לו ערבים – אני שם תכלת ואני עושה את זה באותו כשרות כמו שאבא שלי כשר, אני עושה את זה כמו הרמב"ם, אחד לבן והשאר מתכלת, כמו שהרמב"ם אמר, וזהו. אני לא רואה שום סיבה למה צריכים לשנות את הקשירה כי יש תכלת. אנחנו עושים אנחנו כבר כן כך, אני לא רואה שום סיבה לשנות.

אמנם אצלנו, הלבן שמסובבים סביב כל החוליות זה מה שהיה צריך להיות התכלת ש... מלבד הראשונה והאחרונה, שהרמב"ם אומר שצריכים לשים את הראשונה והאחרונה לבן. אז נוהגים כך, אני לא רואה למה צריכים להוסיף את הענין הסקווירא כי יש תכלת. אם מישוהו רוצה לעשות את זה סתם כך, יכול הוא אולי, זה דבר יפה, אני יודע. או אפשר לעשות לגמרי כמו שהרמב"ם אומר, ולא לעשות שום חמישה קשרים בכלל. יש חברים אחרים שעושים כך, הם עושים כך מסובבים עם שבע או עם שלוש עשרה, מספרים אחרים גם, הכל. כתוב ממש בברייתא, "היפות שבהן שבע". בסדר, אני בטוח לא מעכב. כן? מבין מה אני אומר? כן. בסדר.

חוטמים – שזורין – הלכה י

דובר 1: עכשיו הולכים ללמוד איך לעשות את החוטמים, כמו שכתוב אצלי בפרק. מסכים? כן. אפשר לומר כך. אומר הרמב"ם כך הלאה: "חוט אחד לבן וחוט אחד של תכלת, אם רצה לעשותן שזורין..."

שזורין זה פירושו מסובבים? איך אומרים שזורין? מסובבים יחד, כן? "שש משזור" תרגמו אצלנו, שש שזור. הציצית שלנו היא שזורין, כן? כן, לכאורה. עושה. שזורין פירושו שזה לא רק דרך אחת, שזה חוטמים פתוחים. אם עושים צרור של חוטמים שמחוברים יחד, עושה אפשר לעשות כך, כמו הציצית שלנו. כן. זה התברר כך שעושים ממש. נכון. אה.

המשתלשלין, ושני שלישי ענף. שיבלוט שני שלישים ענף אחרי הכריכות.

זה בערך כמו הציציות שלנו, כן? שקודם יש את כל הכריכות, ואחר כך יש עוד שני שלישים ציצית. הציציות שלנו, כל אחד עושה לבד מה שהוא רוצה. רוב הציציות שיש לאנשים הן ארוכות מדי, זה הרבה יותר משני שלישים. אמת. וזה לא יפה, צריך לחתוך אותן. אני הולך להסתכל לראות שזה הרבה יותר משני שלישים.

דובר 2: מה?

דובר 1: לא, זה לא הרבה יותר משני שלישים. קפל אותו, תן לו קיפול. אחד, שתיים, קצת יותר. זה שני שלישים. אוקיי. הלאה. זה בכלל לא כל כך ארוך, אני לא יודע.

המשך הלכות ציצית

מה היה צריך להיות השיעור? השיעור צריך להיות מה? כמה זמן צריך להיות? ד' אצבעות. "ואם יתר על כן יש לו כשרות". בסדר.

לבן בלא תכלת – הלכה ט

זה עד כאן בסדר העשייה עם תכלת, מה שהם צריכים לעשות, אנחנו הולכים עם תכלת. מה אצל מי שאין לו תכלת? אומר הרמב"ם, עושה לבן בלא תכלת, ומי שהולך עושה לבן כי אין לו תכלת, כן, נבך הוא בגלות, הוא לא יודע איך לעשות תכלת, או שזה עולה לו יקר מדי, אני יודע מה וכדומה, כן, כי הוא מפחד שמישהו הולך לחשוב או להסתכל עליו, הוא מסתכל עליו עם המצווה.

לוקח אחד משמונת החוטמים, לוקח אחד משמונת החוטמים, וכורך אותו על שאר החוטמים, ומניח שני שלישים ענף. כלומר, אין לו תכלת? הוא משתמש בחוט לבן, חוט לבן, לעשות את הכריכות, כורך עושה את הכריכות, ומניח שני שלישים ענף – משאיר תלוי שני שלישים. אותו דבר כמו שראינו.

"וכריכה זו, אם רצה לכרוך עושה חוליות חוליות" – יכול לכרוך בחוליות, אם רוצים לעשות חוליות מהלבן עצמו, אפשר לעשות. "והרשות בידו", זו שיטת הרמב"ם. אנחנו גם נוהגים כך שכאשר יש לבן בלא תכלת, עושים גם חוליות. "ואם רצה לכרוך בלא מנין חוליות" – אפשר לעשות, כשזה לבן בלבד אין חייבים לעשות חוליות.

"כללו של דבר". כללו של דבר, יתכוון שהחלק הכרוך יהיה שלישי, ומה שפנוי, מכל החלק יהיה שני שלישים, שני שלישים. זה הרמב"ם כן מקפיד, אפילו בלבן שהרוב יהיה שני שלישים. כן.

"ויש מי שאינו מדקדק בדבר זה בלבן" – אם רוצים לכרוך על רוב החוטמים, במקום לכרוך בלבד, זה גם עדיין כשר. כן, זה עדיין כשר אפילו בלבן. "ואם כרך הלבן על רוב החוטמים" – זה כשר. כן. אני רוצה לומר, העולם יודע שאנחנו, אנחנו, יש לנו את המנהג, יש לנו מנהג לעשות חמש חוליות.

המנהג שלנו של חמישה קשרים

דובר 1: העולם קורא קשרים עם חוליות שני דברים, נראה לי שהפשט הוא אותו דבר. כלומר, אצלנו מקובל שאנחנו עושים שבע עם שמונה, 11, 13 כריכות, ובין כל אחת עושים אנחנו קשר. נו, 7, 8, 11, 13 כריכות, ובין חמישה קשרים אחד מהשני. הרא"ש מביא כבר את המנהג שעושים חמישה קשרים, חוליות כנגד חמישה חומשי תורה, ועוד רמזים.

האם הכריכות שלנו הן כבר חוליות?

לכאורה נראה לי, הייתי חושב שבכל מקרה, זה עצמו הן החוליות. כלומר שכתוב חוליות, בגמרא כתוב שלוש, בסדר, המנהג שלנו הוא לעשות 7, 8, 11, 13 חוליות. זה ממש חוליות. לא שהחוליות הן עוד קטנות נוספות... לא, אחר כך יש אנשים, יש מנהגים בחב"ד, בסקווירא, אני לא יודע בדיוק מי, שמקפידים שמלבד זה עושים גם את החוליות, והם עושים את זה כך מלפנים, הם עושים בערך עוד קשר. מלבד זה, כל שלוש עושה הוא משהו כמו קשר קטן, שזה אומר שיהיה חוליא, ואז עושה הוא כך את שניהם.

פירושו לשם דבר חשוב, שיהיה ציצית. לא לשם מצוות ציצית. שיהיה דבר שיש לו טוב... שעשוי מטוב... כך היית יכול לחשוב, כן.

פסולים מצמר נחות

דובר 1: בסדר. "למה צמר", עוד סוג צמר, "הנימין הנתלשים מן הבהמה". כשמסרקים את הבהמה, יורדות חתיכות סחורה. "ולא מהשיריים שמשיירים בסוף הגיזה". כשמסיימים את הגיזה, רוצים לעשות את זה חלק, חותכים את הקצוות. "אלא מן הגיזה של צמר או מן הפשתן". צריך להיות עשוי מהמקורי, מחתיכות סחורה טובות. גזזו בהמה, צמר או פשתן, ומשם עושה הוא את זה. בפשתן אין בהמה, הפשתן גדל, פשתן. אה, הוא אומר זה משום זה אלי ואנוהו. אתה אומר, הוא מביא את זה משם מסוימים...

דובר 2: במקומות אחרים כתוב משום ביזוי מצוה. אני חושב שזה מעניין שהרמב"ם הכניס את זה תחת הקטגוריה של לשמה. זה מעניין כך. לא מחייב. הוא אומר צריך להיות לשמה, אבל לא כל הדברים האלה. הייתי חושב שזה דומה לדין של לשמה.

דובר 1: צריך להיות מקורי, לא ממוחזר, לא על הזול. אבל הזול פירושו גם לא ענין של מחשבות. עדיין זה יותר ענין של... מה הייתי חושב. רואים את זה בפועל ממש. אמור את הרבים והלאה...

הלכה יא (המשך): פסולים — גזל, עבודה זרה, קדשים

דובר 1: עוד דברים שלא עושים מהם ציצית. ואני נושא נושא... קודם הוא אמר את אלה שהם איכות חלשה, או שהם מביזים. עכשיו הולכים לומר דברים שפסולים, כי... שהם... מושפלים, שהם... מקולקלים, שהם... בעיה. "א נושא נושא, לויב צמר א גזל" שגזלו, "וויילויב עס שוין א אור אין א דחת", שההלכה היא כי צריכים לשרוף את זה כי זה אסור בהנאה. "או קדשים", גם זה אסור להשתמש בקדשים, ואסור למעול. כל הדברים האלה אסורים לנו, שזה הופך למצווה הבאה בעבירה. ומעשה זה פסול.

דין: משתחוה לבהמה — למה הצמר פסול?

דובר 1: למה פתאום היה מעשה יהודי, מחל היה, זה לא החזיק מספיק טוב, נתן את עצמו להשתחוות לבהמה פסולה. אפשר לראות את זה בתקופה מסוימת בכל שבוע, מהאמהות היהודיות. לכן. הציצית פסולה. כן. אי אפשר לעשות כלום, שהבהמה הפכה עכשיו לפחות שווה. כי עכשיו לא שאפשר להשתמש בצמרה לציצית. אהא.

דובר 2: הם למדו בעבודה זרה, שאפשר לעשות דבר חי לעבודה זרה. כן, בהמה. הם למדו אותך בפירוש שלא זוכר? זוכר בעבודה זרה? מה היה כתוב לגבי זה? כן. תפיסת ידולם. כן. הם לא כתבו בפירוש לגבי בהמה? מה היה כתוב לגבי בהמה בעבודה זרה? אני חושב ששם כתוב... נא, איך אני כאן? עבודה זרה פרק ח' הלכה א'. נא. עבודה זרה פרק ח' הלכה א'. מה כתוב בעבודה זרה פרק ח' הלכה א'? מה אומר הרמב"ם שם אומר הוא כך... לא אוסרים את זה. ברגע ששחטת את זה, לא אוסרים את זה.

דובר 1: בהמה. אתה אומר שאתה התייחסת לבהמה בפירוש? בהמה גם אי אפשר. זה נשאר עם אכילה. אבל למצווה לא. זה משהו... אבל למצווה. אה, רגע, אני מחפש את זה כאן. אבל אני לא רואה שהרמב"ם בהלכות עבודה זרה יאמר משהו חילוק בין למצווה. לא, שם הוא לא מביא את זה. כאן הוא מביא את זה. אבל שזו תהיה מצווה, זה לא עץ מאנוס. זה לא כי... הסברתי למה זה עץ מאנוס, כי בהמה שייכת לעצמה. בהמה היא לא... כן, זו המילה. בהמה היא כמו כלי בתפיסת יד אדם. אבל למצווה לא מתאים. מעניין. כך...

משתחוה לבהמה לעומת משתחוה לפשתן — "נשתנה"

דובר 1: נו, טוב. אז "משתחוה לבהמה, הצמר ממנה פסול לציצית. אבל המשתחוה לפשתן או נטיעה", ואפילו הלכו וגזזו את הפשתן, הוא שואל את השאלה, "שהרי נשתנה". למה זה השתנה? למה הצמר לא נשתנה כשגזזו אותו מהבהמה? למה הגיזה מהבהמה לא נקראת נשתנה? לא הבדל כל כך גדול, כך נראה. כמו נטוע, זה אותו הבדל. הוא מביא שהפשתן היא "מתחילה עץ והשתא חוט". אבל צמר זה עדיין צמר. אנשים אומרים שלכבשים יש עליהם צמר. הם לא אומרים שעץ, מה שזה לא יהיה, זה לא

כאן באה המילה, כפול שמונה. "אפילו היה החוט כפול" — חוטים כפולים. אבל אם זה טוב, שזור מה זה אומר כמו אחד? המילה היא כך. אה. כל חוט הוא חוט בפני עצמו. אבל אם זה מסובב מהרבה חוטים זה טוב.

הלכות ציצית: שזירה, טווייה לשמה, איכות צמר, ופסולים

הלכה י: שזירה — כפול משמונה חוטים

דובר 1: שזירה פירושה שזה לא רק חוט אחד, אלא שזה הרבה חוטים פתוחים.

אם עושים צרור של חוטים שמסובבים יחד, "עושה" אפשר לעשות כך, כמו הציצית שלנו. לא צריכים לעשות את זה דווקא... אה, כאן באה המילה "כפול שמונה". "אפילו היה חוט כפול משמונה חוטים, אבל אם זה טוב שזור, זה נקרא כמו אחד"... המילה היא כך, שהעצם, כל חוט הוא חוט בפני עצמו. אבל אם זה מסובב מהרבה חוטים, אבל עכשיו זה נקרא החוט, וזה לא נראה כמו הרבה חוטים, זה מורכב משמונה חוטים, אבל לא עומדים, אלא זה עכשיו החוט, "אינו נחשב אלא חוט אחד".

אומר הרמב"ם הלאה הלכה חדשה של טווייה לשמה. אה, כלומר, היית יכול לחשוב שכאשר מסובבים יחד, יש לנו עכשיו שמונה חוטים? לא. אלה שמונה חוטים, לגבי השמונה חוטים זה חוט אחד. צריכים להיות שמונה מזה. לא.

הלכה יא: טווייה לשמה

דובר 1: אומר הרמב"ם הלאה, "חוט ציצית", החוטים משתמשים בקצה של הציצית, "בין לבן בין תכלת, צריכין טויה לשם ציצית". צריך להיות נטווה, צריך להיות מורכב לשם ציצית. שהאדם שעושה את זה יעשה את זה לשם ציצית.

דין: מה פירוש "לשמה"?

דובר 2: בסדר, טוב.

דובר 1: אומר הרמב"ם גם מאיזה סוג צמר עושים את זה. צריכים לעשות את זה מצמר איכות טובה, או צמר חשוב. "מאימתי אין עושין אותה? לא מן הצמר הנאחו בקוצים כשהצאן רובצות ביניהם". יש דרך להשיג צמר דרך... השדות יש בהם קוצים, ושם נתקעים אנשים. האיל אחד... הזכר נתקע שם, כן. או שם היה על קרניו הגדולות. בסדר. נתפס בכל מקום צמר בקוצים, והולך מישוהו אחר כך והוא אוסף את כל הצמר, ממש הוא יורד לקוצים והוא שולף משם את... מוציא יקר מזולל, והוא רוצה לעשות עם זה ציצית, מהחתיכות סחורה האלה. זה לא טוב, כי לכאורה זה לא מספיק חשוב. כמו משהו לקט שכחה פאה, כך נאסף חתיכת צמר.

דובר 2: זה לא לשמה, זה בדיעבד לא לשמה.

דובר 1: לא, לא... לא לשמה.

דובר 2: לא, מדברים הרי כאן על הטווייה והלאה. הצמר הרי עדיין לא נטווה.

דובר 1: זה אומר צריכים לגזזו מהבהמה לשמה?

דובר 2: אולי כן, אולי כן. טווייה פירושה טווייה תהיה, זה לא אומר צורה.

דובר 1: זה מעניין, אבל כן, שזה מדברים עדיין. אני לא יודע. מיני קוצים. כך לומד הרמב"ם. יכול כן להיות. אה, יכול להיות שסתם זה לא דבר יפה. הדבר האמיתי היחיד של לשמה, זה לא צמר רציני, לא צמר טוב. אז זה נכנס, זה תלוי מה הפירוש לשמה. זוכר הם התוכחו ודיברו בהלכות תפילין.

דובר 2: אתה אומר, לשמה פירושו שיהיה איכות טובה.

דובר 1: כן, לשמה פירושו שצריכים לעשות. מה אתה מתכוון בכלל?

דובר 2: נכון, אתה קורא לסופר, מה תגיד לו? אני לא רוצה דחוק, אני רוצה ציצית. תשלח לי חוטים טובים.

דובר 1: נכון. אז יכול להיות שלשמה זה לא הפירוש שצריך להיות בדעתך, שמי שעושה את זה צריך לדעת שהוא עושה ציצית, שזו מצווה. לשמה

יש את הענין של תעשה ולא מן העשוי גם לסוכה, במזוזה, פעמים רבות יש תעשה ולא מן העשוי.

הלכה יב: ציצית שנעשה מן העשוי פסולה

אומר הרמב"ם כך: **ציצית שנעשה מן העשוי מקודם, ציצית שמיועדת כעת להיות ציצית, אבל למעשה היא כבר תפורה, כבר עשויה, פסולה.**

הרמב"ם מסביר זאת, למשל, **כיצד? הביא כנף שיש בו ציצית, הוא מביא קצה של בגד שיש בו ציצית, ותפרו על הבגד, והוא תפר זאת על בגד.** הוא חתך את כל הכנף הקטנה עם הציצית, והוא תפר את הבגד יחד עם הציצית. הוא תפר את הציצית מארבע כנפות עם ציצית, וזה תפור על בגד, ועכשיו לבגד יש ציצית.

אפילו יש בו כנף עמל אמה, אפילו הכנף עצמה היא אמה על אמה, שאולי תחשוב שזה בעצמו בגד, אבל פסולה, שנאמר "ועשו להם ציצית", הם יעשו ציצית, לא מן העשוי, אי אפשר לצאת ידי חובת ציצית כאשר מביאים בגד שיש בו כבר ציצית ומחברים אותו ועושים שיהיה בגד. הרי זה דומה למי שנעשה מאליו, זה כאילו אחד שנעשה מאליו. כך גם מה שנעשה, נעשה מאליו.

הלכה יג: מתיר ציצית מבגד זה ונותן לבגד אחר

ומותר להתיר ציצית מבגד זה ולתלותה בבגד אחר, בין לבן בין תכלת.

הלאה אומר הוא, שיש דעה שהכל הוא תעשה ולא מן העשוי, אין לעשות זאת גם כן. הוא אומר שזה מותר כן. מה מותר כן? להתיר ציצית מבגד אחד? מבגד אחר, מותר לו להוריד את הציצית מבגד אחד ולהשתמש בציצית המחוברת על בגד אחר? כי זה לא נקרא תעשה ולא מן העשוי.

דיון: שיטת הרמב"ם בדין זה

כן, זה מעניין, הרמב"ם מכניס זאת לקטגוריה. לכאורה בגמרא זה מובא יותר בהקשר שזה בזיון, לא מתאים לעשות כך מעלין בקודש ואין מורידין. הרי ברור שלא מתאים דבר כזה. אבל הרמב"ם מכניס זאת שכן, זה הגיוני, אי אתה יכול... אם אתה רוצה לקחת, בקיצור, אם אתה רוצה לקחת ציצית מבגד אחד ולשים על השני, עליך לפרק... לא לקרוע, אלא לפתוח את כל הציצית ולשים אותה על הבא, לא לשים את חתיכת הבגד שתעשה לך את העבודה קלה יותר. אבל זה לא עושים.

דובר 2: כן, אה, טוב.

הלכה יד: תלה חוטים משתי כנפים זו לזו

תלה חוטים משתי כנפים זו לזו, יש לו בגד ובין שתי הקצוות יש חוטים. הוא שם... הוא במקום לשים שתי חתיכות, הוא חשב שהוא עושה לעצמו קל יותר בכל מקרה. מה הנקודה, הוא לקח במקום לשים חוט אחד על הכנף ושוב שני, הוא שם חוט ארוך, הוא כבר הכניס אותו בשניהם, ואחר כך יתן לו חיתוך באמצע.

דובר 2: אה, הציצית היא ציצית אחת ארוכה.

ואחר כך הוא הולך לחתוך אותה. **אפילו אמר שהוא הולך לחתוך, פסולה.** מדוע? **כי הוא כבר קשר את הציצית, הוא כבר עשה את כל העניין של ציצית, ובשעת שקשרם, כאשר הוא עשה את הקשרים, זה היה פסול, כי שתי כנפים אינן זו בזו בחוטין שביניהם.**

דיון: מדוע זה פסול?

דובר 2: אה, מעניין. לא היו ארבע כנפות. לא שהציצית לא הייתה כשרה, אלא לא היו ארבע כנפות, שזה אומר כמו אחת.

כן, שתי כנפים קרובים זה לזה דרך החוטין שביניהם. **ובשעת שפסקי נעשו שתי ציציות.** אני מניח שהוא מתכוון לבגד, בגד, ציצית צריכה להיות נפרדת לכל אחת מהכנפות. בגד ששניהם ביחד אינו כשר. אז, זה מובן כך.

דובר 2: אולי הוא מתכוון לומר הציצית שעל הכנף, אולי הוא מתכוון לשתי הקצוות, שני החוטים...

אני מבין מה אתה אומר, אבל הייתי חושב אולי... לא יודע. הנקודה היא שזה פסול כך, ציצית אינה כשרה כך, זו הנקודה. ממילא כאשר הוא עושה זאת,

עץ, זה צמח של פשתן, לא כותנה. פשתן זה פשתן, זה דבר שגדל. זה נראה אחרת. זה יותר שינוי.

דובר 2: האם ראית פעם איך פשתן גדל? כן, כן. איך?

דובר 1: לא ראיתי. איך זה נראה?

דובר 2: פשתן זה כותנה.

דובר 1: פשתן זה לא כותנה, צדיק. פשתן זה פלקס. כותנה באלס, זה מה שאתה מתכוון. פשתן זה לא כותנה. פשתן נראה כך כשזה גדל. ומה עושים מפלקס? פשתן! פשתן!

דובר 2: לא. מה זאת אומרת לא? פשתן זה פשתן. זה נראה כך. פשתן זה פשתן.

דובר 1: לא, כותנה זה לא פשתן. פשתן זה פשתן. כותנה זה משהו אחר, זה לא נכנס כאן בכלל. פשתן הרי זה פרח. תעשה לי טובה, הלו, בבקשה. פשתן זה לא כותנה. פשתן זה פשתן. צמר ופשתים, שום דבר כותנה זה לא צמר ופשתים, זה לא נכנס כאן בכלל. זה הרי דבר, זה נראה כמו פרח, זה לא נראה כמו דבר שגדל. אני מתכוון, לא עושים את זה מהפרח, עושים את זה מה... מה... איך קוראים לזה... מהגבעולים עושים פשתן. אבל זה נראה לגמרי אחרת.

דובר 2: נו, אתה רואה כבר שזה נראה אחרת, אז זה לא טענה?

דובר 1: זה אחר, זה נראה לגמרי אחרת. אז כבר, אז ממילא זה יותר לא טענה.

זה גם לא איסור. זה מתאים מאוד, כי האיסור הוא שלא יגידו, "אה, הגטקה הפכה לציצית." זה לא מתאים. אבל הדבר שהעץ ממנו האדם עבד, אה, אף אחד לא זוכר.

הלכה יב: ציצית שעשאה גוי — ראה ש"לשמה" לא פירושו כוונה

דובר 1: נו, אומר הרמ"א הלאה, אמרנו שציצית צריך לעשות לשמה. "ציצית שעשאה גוי, תחילה, פסול, שנאמר 'דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית'". כלומר, ישראל יעשו את הציצית. כלומר, מדוע אינו אומר שהוא פסול משום שגוי אינו יכול לעשות לשמה, כפי שאמר לגבי דברים אחרים? רואה אתה מה? שלשמה פירושו כפי שהמפרשים מתייחסים על הקושיא.

אבל בתפילין היה לנו כן שגוי, אין סומכים עליו שיעשה זאת עם... הוא נראה ככל שאר הדברים. זוכר את הדבר? כך עמד בהלכות קידוש השם לגבי ספר שכתבו מין, לא עמד בהלכות ספר תורה, אבל כך למדנו שם. אבל כאן אין מדברים, כאן אין דבר שצריך לכתוב, הרי זה ציצית. גוי אינו רשאי לעשות ציצית משום שכתוב "בני ישראל", לא גוי.

זה הכל. אבל **"אבל אם עשאה ישראל בלא כוונה כשירה"**. רואה אתה בבירור שכאשר אנו אומרים לשמה, אין זה הגיוני. אי אתה יכול לומר שהטויה צריכה להיות לשמה אבל העשייה אינה צריכה להיות לשמה, אין זה הגיוני. עלינו לומר כפי שאמרנו פשט פשוט, שטויה לשמה פירושה לומר שתהיה החשובה לשם ציצית, לא איזה רצועה שחותכים בחרב. גוי אינו עושה ציצית, הוא גוי אשר.

מעבר להלכות תערובת

דובר 1: ארבע ההלכות הבאות הן בענין תערובת.

הלכות תעשה ולא מן העשוי בציצית

הקדמה: עיקר הדין של תעשה ולא מן העשוי

ארבע ההלכות הבאות הן בענין תעשה ולא מן העשוי. זוהי הקדמה שיש לעשות ציצית, שצריך לוודא שלא יקרה מאליו. כאשר עושים זאת לשם מצוה, אז יש לעשות זאת.

יש ענין של כוונה, שיעשו זאת ישירות. צריך להיות בגד או בית, ועל זה מניחים ציצית, לא שיהיה מוכן מראש. מוכן מראש אינו בשום אופן.

היא שלוש אצבעות מהכנף, והרי אם זה רחוק משם, אז למעשה יש לך מספיק מקום איפה לעשות זאת. אבל תוך שלוש, לכתחילה לא יעשה כך. מה לא יעשה בתוך שלוש? זה נעשה תעשה ולא מן העשוי? אתה יודע למה? בוא נחשוב מה קורה כאן. מה ההבדל בין תוך שלוש או חוץ לשלוש?

דיון: מדוע תוך שלוש שונה?

דובר 2: מה כתוב בברייתא? בקיצור, הסיבה היא ש...

זה מראה כאילו זה נקרא פחות משלוש אצבעות, אבל אם כך, מדוע כאשר יש שלוש אצבעות זה עדיין נקרא כולו בגד? משהו כזה. מה זה מראה? כך אפשר לומר פשוט.

דובר 2: לא, אני מבין פשוט אחר. שאם עדיין אם חסר שלוש אצבעות... אני לא יודע. נחשוב על זה. הכנף נקרעה. והרי אם חסר שלוש אצבעות, תופרן במקומו, תופרים אותו שם. כלומר עכשיו הקצה, כן? כאן נקרע, כן? אם זה עדיין בשלוש האצבעות, מה זה אומר עכשיו הקצה?

לא, הוא לא מדבר על זה. הוא מדבר סתם, נשחק כל הכנף עם הציצית. עכשיו הכנף עם הציצית, הוא רוצה עכשיו לתפור בחזרה את כל החתיכה? כן.

דובר 2: אה.

כך אני מבין, כך אני טועה. אני לא יודע. תופרן במקומו, הוא תופר עכשיו בחזרה את החתיכה על מקומה. והרי זה שלוש, כי זה הרי שלוש זה כמו שיעור מינימום של בגד.

דובר 2: אה. אז זה לא אומר שיש לו... אה, מילא זה פחות מן העשוי.

זה לא מסתדר לי. מאוד מוזר.

כך אומר האיש מהכסף משנה, אני לא תופס. יש עוד סיבות אחרות בגמרא, אז אני לא תופס בבירור.

יריעה של בגד שנתמעטה — בגד שנעשה קטן יותר

אחר כך, בוא נראה את ההלכה הבאה, אולי ההלכה הבאה. יריעה של בגד שמיעט הציצית בסוף האריג, נעשה קטן יותר. בצד של ליד איפה שהציצית נפל החלק מהבגד. אפילו לא עם רגל של תרבות כלשהי, אני חושב, כל עוד יש לך תרבות שמחברת את הציצית לבגד. זו בעצם הנקודה, נכון? זה ההבדל.

הלכה י"ח: דינים בנוגע לציצית שנפסקו או נתמעטו

דובר 1:

יש עוד סיבות אחרות בגמרא שאני לא תופס בבירור. אחר כך בוא נראה את ההלכה הבאה, אולי ההלכה הבאה היא...

דין כשהכנף נפסק

דובר 1:

אותה, נפסק הכנף שיש בה הציצית, חוץ לשלש אצבעות — שהכנף של הבגד, שם שיש הציצית מסוף הבגד, נעשה קטן יותר. יש את הציצית, בצד של זה איפה שהציצית, נפל משהו החלק מהבגד. תופרה במקומה — אפילו לא קרעו מהחוט הציצית, כל עוד יש איזה קשר שמחבר את הציצית לבגד, זו בעצם הנקודה, נכון? זה הרי חור פשוט.

דובר 2:

לא ברור לי.

דובר 1:

כן.

דין כשנתמעטו חוטי הציצית

דובר 1:

הטרף, אומר עוד הלכה. וכן, אם נתמעטו, חוטי הציצית — משהו נקרע מהחוט הציצית, אפילו לא נשתייר מהן אלא כדי עניבה — נשאר מספיק שאפשר לעשות מזה עניבה — כשרה. לא צריך להיות כל האורך הזה.

אינו שם אז את הציצית, הוא כבר שם את הציצית קודם, שזה בן עשייה.

הלכה טו: נתן ציצית על ציצית — מכוון לבטל vs. להוסיף

הלאה אומר הראב"ד, הוא שם ציצית על ציצית, הוא שם על אותה פינה שיש בה כבר ציצית, שם עוד ציצית. והרי כאשר הוא מכוון לבטל את הראשונה, שעם מה שהוא שם עכשיו תהיה הנוכחית הציצית והקודמת תבטל, מבטל את הראשונה, והוא יכול להוציא את הראשונה, הציצית המקורית הקודמת. ואז זה כשר.

אבל כאשר הוא מכוון להוסיף, כאשר הוסיף עוד ציצית היה בדעתו שהוא רוצה להוסיף, הוא לא רוצה לעשות את מצוות התורה לשים רק כמה ציציות, אלא הוא רוצה לשים כפול, הוא רוצה לשים... וזה אסור, כי זה בל תוסיף. אבל הרי יש שמונה ולא שתיים, הוא מתחיל לפסול. מדוע? הוא כותב "כשהוא מוסיף פסל את הכל". כאשר הוסיף עוד חוטים הוא פסל את הכל. מדוע? כי זה עבורו בל תוסיף.

חידוש: החילוק בין בשעת מעשה ולאחר מכן

זה מאוד מעניין, כי במקור הוא אמר שמספר החוטים אין בו מצוה מהתורה, אין לו ענין. אבל זה פעם אחת, אבל אי אפשר לעשות, כי מה שעושים הוא כשר. אחר כך מוסיפים עוד, זה פשוט אומר להוסיף, כי כבר יש, זה כבר נקרא ארבע ציציות, לא חמש ציציות, לא חמש כנפות, לא חמישה ענפים, מה שיהיה כן. ממילא זה אז נפסל.

אה, כך הוא אומר, שהענף לא אומר חילוק כמה חתיכות, זה נקרא ענף. אבל הענף נעשה ענף אחד כאשר הוא נעשה. כך, משהו כך. הוא עושה שתיים, ומכוון שבשעת שהוא נעשה הוא נפסל, כל הבגד נפסל. מעניין שהוא נפסל, אבל כך הוא אומר. והוא חותך אותו, מוריד אותו, זה לא נעשה מן העשוי, שעשיית הראשונה פסולה היתה. אין שום אופן איך זה עכשיו, אבל הכל פסול.

הראב"ד יש כאן מחלוקת, הוא אומר שלא כתוב דבר כזה בגמרא. ולנו אין לנו עצבים ללמוד את הגמרא ולגלות מי צודק, אז, דילגנו על הראב"ד. הראב"ד אומר שהוא הסתכל בגמרא והוא לא ראה. אבל הראב"ד לא הסתכל כאן בחדר, שכאן בחדר לכל אחד אין עצבים.

דובר 2: כן.

הלכה טז: בעלת שלוש — ציצית על שלוש כנפות

אז ממילא, אמר רב מתנא לבעלת שלוש, אם אחד שם ציצית על בגד שיש בו רק שלוש כנפות, ואחר כך תפרו את הבגד ותפרו כנף שלישית, ואז הוסיפו לכנף השלישית חוטי ציצית, חוטי לרווחא, גם זה פסולה, זה תעשה ולא מן העשוי, כי כאשר סיימו לתפור כבר היה ציצית.

הלכה יז: אין כופלין את הטלית לשנים

והלאה, אין כופלין את הטלית לשנים, אין מקפלים טלית לשניים ואין עושים ציצית בכל ארבע כנפותיה כשהיא כפולה. זה אסור לעשות. אסור לקפל טלית ואחר כך לשים, במקום לשים על כל ארבע אפשר לשים על שתיים.

דובר 2: לא, הוא מתכוון ממש לומר שאתה הולך לעשות טלית קטנה יותר, כך אני מבין. הוא הולך לעשות טלית קטנה יותר, כי הוא הולך לשים על הארבע בשעה שהיא מקופלת, הוא הולך לשים על אותן ארבע קצוות, אבל לא על ארבע הקצוות האמיתיות כביכול של הבגד. אלא אם כן הוא עושה תפירה קלה, אז כן, כי אז זה כבר ממש נעשה בגד חדש קטן יותר, כי הוא קיפל אותו וסגר כבר אפילו רק מצד אחד. אולי מאיזו סיבה הוא לא רוצה לשים על ארבע הבגדים האמיתיים, הוא עושה, הוא הולך לתפור את המערכת, הוא הולך לקפל את זה וזה יהיה הכנפות, זה יהיה ה... זה לא טוב. בסדר.

הלכה יח: נפסק הכנף שיש בו הציצית

מה אם נפסק הכנף שיש בו הציצית, נקרע הקצה של הבגד שם שיש את הציצית? והרי אם זה חוץ לשלוש אצבעות, אז מה? כי דיברנו שהציצית

אבל אם נפסק החוט מעיקרו — אבל אם החוט נקרע לגמרי מהבגד — אני שואל למה למדת אותך שלא צריך להקריב את ארבעת החוטים. אנחנו לא יודעים כמה חוטים צריכים בריסה, למה מה שפסול. אני מניח שחוט אחד פירושו כנראה מקופל כל החוט. יכול להיות שזה לא כתוב בערוך. אבל בסדר. אני לא יודע. פעם אחת כבר שמו אותו שזה כבר יום העקב? אני לא יודע. אני צריך לחשוב. שאלה טובה.

אתה שואל למה? הוא לא אומר למה. בסדר.

שאלה: מדוע פסול אם נפסק מעיקרו?

דובר 1: